

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filosofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Koncept české ortografické transkripce kantonštiny

The concept of Czech orthographic transcription of the Cantonese

OLOMOUC 2018 Pavel Drbálek

vedoucí diplomové práce: Mgr. Dan Faltýnek, Ph.D.

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2017/2018

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Čínská filologie (ČINF)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
DRBÁLEK Pavel	Harty 261, Petřvald - Petřvald 1-Petřvald	F13594

TÉMA ČESKY:

Koncept české ortografické transkripce kantonštiny

TÉMA ANGLICKY:

The concept of Czech orthographic transcription of the Cantonese

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Dan Faltýnek, Ph.D. - KOL

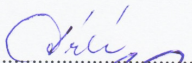
ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Práce definuje soubor transkripčních pravidel souhrně tvořících přepis z kantonštiny do češtiny. Východiskem práce je rozbor fonetiky a fonologie kantonštiny a ortografie českého jazyka a jejich následná vzájemná syntéza, přičemž důraz je kladen na ortografické principy a zvyklosti češtiny. Vzhledem k rozsahu daného formátem bakalářské práce je tato problematika soustředěna na definici základních pravidel přepisu, které postačí k možnosti použití transkripce v praxi a poskytnou základ pro další bádání. Samotným cílem práce je vytvoření převodních tabulek mezi tímto návrhem přepisu a dalšími vybranými transkripce kantonštiny.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- BAUER, R. S. a P. K. BENEDICT. Modern Cantonese Phonology. De Gruyter, 1997. ISBN 9783110823707.
CVRČEK, V. et al. Mluvnice současné češtiny 1: Jak se píše a jak se mluví. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 9788024617435.
INTERNATIONAL PHONETIC ASSOCIATION. Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet. Cambridge University Press, 1999. ISBN 9780521637510.
KAO, D. Structure of the Syllable in Cantonese. Hague: Mouton, 1971.
MATTHEWS, S. a YIP, V. Cantonese: a comprehensive grammar. Abingdon: Routledge, 2010. ISBN 041508945X.
SNOW, D. Cantonese as written language: The growth of a written Chinese vernacular. Hong Kong University Press, 2004. ISBN 9789622097094.
WANG, S. Y. a SUN, C. The Oxford handbook of Chinese linguistics. Oxford Handbooks, 2015. ISBN 9780199856336.

Podpis studenta:

Datum:

2.5. 2018

Podpis vedoucího práce:

Datum:

7.5. 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Koncept české ortografické transkripce kantonštiny* vypracoval samostatně pod vedením pana doktora Dana Faltýnka a uvedl v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s právními předpisy, vnitřními předpisy Univerzity Palackého a vnitřními akty řízení Univerzity Palackého a Filosofické fakulty UP.

V Olomouci dne 18. června 2018

.....
podpis

Anotace

Jméno a příjmení:	Pavel Drbálek
Název fakulty a katedry:	Filozofická fakulta, Katedra asijských studií
Název práce:	Koncept české ortografické transkripce kantonštiny
Vedoucí práce:	Mgr. Dan Faltýnek, Ph.D.
Počet příloh:	5
Počet znaků:	102 769
Počet stran:	84
Počet zdrojů a literatury:	87
Klíčová slova:	čínština, kantonština, přepis, transkripce

Práce usiluje o stanovení transkripčních pravidel přepisu z kantonštiny do češtiny. Tato transkripční pravidla jsou určena zejména pro laického uživatele, a proto v co největší míře zohledňují principy českého pravopisu, především princip fonologický, zohledňován je ale také princip fonetický. Zmíněného je dosaženo na základě vymezení základních strukturních principů fonologického systému kantonštiny, přehledu jejích základních fonetických rysů a jejich vztahu k české ortografii, a také českému fonologickému a fonetickému systému. Cílem práce je vytvořit soubory pravidel převodu stávajících transkripcí kantonštiny do námi navrhované české transkripce kantonštiny.

Poděkování

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování panu doktoru Danu Faltýnkovi za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Mé poděkování patří rovněž pedagogům Univerzity Palackého, kteří mi předali mnohé znalosti o čínském jazyce a jazykovědě, jež jsem uplatnil během psaní této práce.

OBSAH

Seznam tabulek a obrázků	10
Seznam použitých zkratk	12
Ediční poznámka.....	13
Úvod.....	14
Metodika vypracování práce.....	16
1 Kantonština a její význam.....	17
1.1 Kantonština jako termín.....	17
1.2 Jazykový statut kantonštiny.....	18
1.3 Význam a rozšíření kantonštiny	20
1.4 Fonetika kantonštiny.....	22
1.4.1 Souhlásky	22
1.4.2 Samohlásky	24
1.4.3 Tóny	25
1.4.4 Struktura slabiky	26
2 Transkripce.....	28
2.1 Fonetická transkripce.....	28
2.1.1 Mezinárodní fonetická abeceda	28
2.2 Ortografická transkripce	29
2.2.1 Česká standardní transkripce čínštiny.....	29
2.3 Transkripce kantonštiny.....	30
2.3.1 Williams Romanisation.....	30
2.3.2 Standard Romanisation	30
2.3.3 Hong Kong Government Romanisation.....	31
2.3.4 Yale Romanisation of Cantonese	32
2.3.5 Guangdong Romanisation.....	32
2.3.6 Standard Cantonese Pinyin	32
2.3.7 The Linguistic Society of Hong Kong Cantonese Romanisation Scheme (Jyutping)	33
3 Ortografie a fonetika češtiny	34

3.1	Fonetika a fonologie češtiny.....	34
3.1.1	Souhlásky.....	34
3.1.2	Samohlásky.....	35
3.2	Ortografie češtiny.....	36
3.3	Ortoepická norma přejatých slov.....	39
4	Koncept české transkripce kantonštiny.....	40
4.1	Hlásky.....	40
4.1.1	Souhlásky.....	41
4.1.2	Samohlásky.....	48
4.2	Slabika.....	52
4.2.1	Iniciály.....	53
4.2.2	Finály.....	58
4.3	Tóny.....	64
4.4	Víceslabičné celky.....	66
4.5	Větný celek.....	67
5	Převodní tabulky.....	69
	Závěr.....	74
	Resumé.....	76
	Seznam použitých zdrojů.....	77
	Seznam příloh.....	84

Seznam tabulek a obrázků

Tabulky:

Tabulka č. 1: Souhlásky iniciál kantonštiny (dle Bauer a API).....	23
Tabulka č. 2: Souhlásky finál kantonštiny (dle Bauer a API).....	24
Tabulka č. 3: Samohlásky kantonštiny (dle Chao a API).....	24
Tabulka č. 4: Průměrná délka trvání samohlásky (dle Li).....	25
Tabulka č. 5: Tóny kantonštiny s příklady (dle Mok 2010).....	26
Tabulka č. 6: Struktura slabiky kantonštiny (dle Bauer).....	27
Tabulka č. 7: Souhlásky češtiny dle API.....	35
Tabulka č. 8: Inventář znaků češtiny.....	36
Tabulka č. 9: Seznam hlásek používaných ve spisovné české promluvě.....	38
Tabulka č. 10: Samohlásky a sonory kantonštiny.....	48
Tabulka č. 11: Přehled forem přepisu souhlásek a sonor kantonštiny.....	58
Tabulka č. 12: Přehled průniku samohláskových repertoárů.....	59
Tabulka č. 13: Přehled přepisu samohlásek kantonštiny.....	62
Tabulka č. 14: Výskyt dvojhlásek češtiny v kantonštině.....	62
Tabulka č. 15: Přehled dvojhlásek kantonštiny a jejich přepisu.....	63
Tabulka č. 16: Přepis tónů kantonštiny.....	66
Tabulka č. 17: Přehled specifické interpunkce frekventovaně používané v čínských jazycích a jejich české protějšky.....	68
Tabulka č. 18: Převodní tabulka iniciál.....	71
Tabulka č. 19: Převodní tabulka finál.....	72
Tabulka č. 20: Převodní tabulka tónových značek a příklady víceslabičných celků.....	73

Obrázky:

Obrázek č. 1: Geografická distribuce dialektů Yue a Ping (šrafou) na území ČLR.....	20
Obrázek č. 2: Diftongy kantonštiny (dle Zee).....	25
Obrázek č. 3: Průběh F0 šesti tónů kantonštiny.....	26
Obrázek č. 4: Samohlásky češtiny dle API (vokalický trojúhelník).....	35
Obrázek č. 5: Vokalický trojúhelník českých a kantonských samohlásek.....	52
Obrázek č. 6: Spektrogram [tan].....	56
Obrázek č. 7: Spektrogram [than].....	56

Obrázek č. 8: Spektrogram [tʃan]	57
Obrázek č. 9: Spektrogram [txan]	57
Obrázek č. 10: Spektrogram [kux]	57
Obrázek č. 11: Spektrogram [kxu]	57
Obrázek č. 12: Sken grafiky z periodika Lidové noviny	65

Seznam použitých zkratek

AO	autonomní oblast (ZH: 自治区)
API	Mezinárodní fonetická asociace (z francouzského Association phonétique internationale)
ČLR	Čínská lidová republika
ČR	Česká republika
ČST	Česká standardní transkripce čínštiny prof. Švarného
EN	anglický jazyk (zkratka dle ISO 639-1)
HK	Hong Kong
IPA	Mezinárodní fonetická abeceda (z anglického International Phonetic Alphabet)
ISO	Mezinárodní organizace pro normalizaci (z anglického International Organization for Standardization)
JP	transkripce Jyutping (ZH: 粤拼)
L1	mateřský jazyk
L2	druhý jazyk
PY	transkripce Pinyin (ZH: 拼音)
YL	transkripce Yale romanization of Cantoanese
ZH	čínština (zkratka dle ISO 639-1)

Ediční poznámka

Čínské výrazy uvedené v čínských znacích jsou vždy doplněny o přepis do latinky. V případě výrazů kantonských se jedná nejčastěji o Jyutping (JP) (ZH: 粵拼) či Yale Romanisation (YL), v případě standardní čínštiny ČLR pak o transkripci Hanyu Pinyin (PY) (ZH: 汉语拼音).

Tento přepis je uveden v závorce za konkrétním výrazem ve znacích a je doplněn o patřičné označení udávající, zda se jedná o transkripci Jyutping, Yale či pinyin ap. Tato označení vycházejí z prvních písmen slabik názvu dané transkripce. V případě pinyin se jedná o označení PY, v případě Jyutping o JP ap. Čínské výrazy uvedené v transkripci nejsou skloňovány.

Obdobně to platí také opačně – transkripce uvedená v textu je v závorce doplněná o čínské znaky. Čínské znaky jsou uváděny ve zjednodušené podobě u výrazů standardní čínštiny ČLR (putonghua) a v tradiční podobě u výrazů kantonštiny. Výraz v závorce je pak doplněn o označení ZH, tedy široce rozšířenou konvenční zkratku pro čínštinu, která je zakotvena také v standardu ISO 639-1. Transkripce je doplňována o znaky pouze, pokud se tak již v textu dříve nestalo.

Úvod

Kantonština je jedním z nejrozšířenějších čínských jazyků, potažmo dialektů čínštiny, a stejně jako ostatní jazyky a dialekty sinotibetské jazykové větve primárně nevyužívá pro svůj zápis latinku. Pro přepis do latinky sice v případě kantonštiny již existuje řada transkripcí, jejich použití je však v mnoha ohledech pro českého laického čtenáře značně neintuitivní.

V dnešním stále více globalizovaném světě neustále přibývá příležitostí, kdy jsme konfrontováni s cizími jazyky. Výjimkou není ani kantonština. Více než kdy dříve lze dnes narazit na přepisy osobních jmen, toponym či krátkých výrazů z kantonštiny do latinky, ať již v médiích jako jsou noviny či televize, tak také na internetu či v beletrii.

Kantonština je *de facto* oficiálním jazykem pro téměř 8 mil. obyvatel Hong Kongu a Macaa a mateřským jazykem dalších zhruba 60 mil. lidí. Vzhledem k ekonomickému významu regionů, v nichž se kantonština běžně používá, nelze v souvislosti s jejím významem opominout ani tento aspekt užívání.

V případě standardní čínštiny ČLR lze pro účel přepisu čínského znakového písma do latinky použít široce uznávanou a oficiálně podporovanou transkripci pinyin, v českém prostředí rovněž českou standardní transkripci čínštiny vytvořenou prof. Oldřichem Švarným. Avšak u přepisu kantonštiny je situace složitější.

Ačkoli transkripcí kantonštiny existuje celá řada, dodnes nedošlo k ustanovení obecně uznávaného standardu jejího přepisu, a rovněž český laický čtenář postrádá pro něj vhodný a intuitivní přepis. Je tak odkázán na transkripce, jež nevyhnutelně vedou k dezinterpretaci zvukové stránky daného výrazu, neboť použití grafémů v těchto v zahraničí vzniklých transkripcích neodpovídá české ortografii.

Pro správnou interpretaci daných zahraničních transkripcí je v případě českého čtenáře nezbytné osvojení si pravidel jejich použití, neboť v nich použité symboly latinky často zastupují jiné zvuky, než je tomu v jazyce českém.

Pochopitelně i pro celou řadu aplikací cílených na laického čtenáře je vhodnější uvedení široce používaného přepisu než uvedení přepisu jiného, uzpůsobeného českému jazyku. A to zejména tam, kde se s daným výrazem bude dále pracovat.

Ideou tohoto konceptu je stanovením základních pravidel přepisu kantonštiny uzpůsobeného českým ortografickým zvyklostem usnadnit laickému čtenáři kontakt s tímto jazykem. Tedy nabídnout prostředek, díky němuž by byl kterýkoli gramotný mluvčí českého jazyka bez jakékoli další znalosti schopný snadno, a pokud možno také co nejdříve, přečíst daný kantonský výraz.

Toho lze dosáhnout především prostřednictvím syntézy poznatků o fonologii a fonetice kantonštiny a ortografie češtiny, tedy *de facto* vyjádřením výslovnosti kantonštiny pouze za použití inventáře grafému českého jazyka a pravidel jejich použití.

Konkrétním cílem této práce je pak vytvoření převodních tabulek mezi tímto návrhem české transkripce kantonštiny a dalšími vybranými transkripčními systémy.

Tato transkripce by mohla nalézt své využití kromě beletrie a aplikace v rozličných médiích také při počátcích osvojování si kantonštiny českými mluvčími. Neboť právě intuitivní transkripce poskytuje českým zájemcům o kantonštinu nástroj, jak prvotní kontakt s ní ulehčit. Vzhledem k charakteru regionu, v němž se kantonština používá nejvíce, nelze také zapomenout na potenciální význam přepisu kantonštiny ve spojení s obchodem a jinou ekonomickou činností.

Metodika vypracování práce

Jádro této práce má podobu syntézy, jejíž východisko tvoří rozbor fonetiky a fonologie kantonštiny a ortografie českého jazyka, na jejichž základě je nadefinován návrh transkripce kantonštiny, odpovídající českým ortografickým zvyklostem tak, aby ji po zvukové stránce český mluvčí interpretoval intuitivně a zachoval v dostatečné míře věrnost originální výslovnosti kantonských výrazů.

Práci v základu tvoří dva celky – teoretický a praktický, přičemž praktickou část lze dále rozdělit na syntézu teoretických poznatků a aplikaci této syntézy. Důraz je v celé práci kladen na téma fonetiky kantonštiny, která tvoří ústřední motiv práce na pozadí dalších témat.

Teoretická část se v jednotlivých kapitolách věnuje třem základním tématům: kantonštině a jejímu významu, jejím transkripcím a ortografii češtiny.

První kapitola pojednává jednak o kantonštině obecně, jednak se zabývá nadefinováním klíčových termínů a skutečností dále používaných napříč celou prací. Zaměřuje se také na problematiku významu kantonštiny a přeneseně se tak zabývá otázkou relevance vytvoření lokalizované transkripce.

Úkolem druhé kapitoly je především představení vybraných transkripcí kantonštiny; také jsou zde nadefinovány klíčové termíny. Mimo transkripcí kantonštiny se zde pojednává o české standardní transkripci čínštiny prof. Švarného, jakožto jediné, dnes používané, české transkripci čínského jazyka. Tabulky k transkripcím, o nichž je v této kapitole pojednáváno, jsou obsaženy v Příloze č. 1 a 2.

Třetí kapitola teoretické části pojednává převážně o české abecedě a pravidlech jejího použití, ale dotýká se okrajově také dalších témat spojených s českou ortografií, fonetikou a fonologií.

Praktická část stanovuje koncept transkripce na základě syntézy faktů teoretické části. Jedná se především o stanovení vhodného zápisu pro jednotlivé hlásky kantonštiny, jenž v české ortografii nemají vlastní grafém, případně se v českém jazyce nevyskytující vůbec.

Navržená transkripční pravidla jsou v poslední kapitole aplikována v rámci převodních tabulek mezi jednotlivými vybranými transkripcemi kantonštiny.

1 Kantonština a její význam

Kantonština je po standardní čínštině ČLR nejrozšířenější a nejlivnější variantou čínských jazyků (Matthews 2011). Patří mezi foneticky konzervativnější z čínských jazyků a do dnešní doby si například stále uchovala konsonantní zakončení slabiky typické pro střední čínštinu (Tsou 1979, Norman 1988).

Z pohledu morfologie se jedná o jazyk analytický izolující, využívající slabičné tóny coby distinktivní rys určující jednotlivé významy (Matthews 2011).

Je oficiálním jazykem na území AO Hong Kong (HK) a Macaa (Bray 2004) a široce používaný dialekt na území ČLR v AO Guangxi (ZH: 广西壮族自治区) a zejména provincii Guangdong (ZH: 广东省), kde lze mluvit o kantonštině coby o *lingua franca*. Varianty kantonštiny jsou také používány v komunitách Singapuru, Malajsie, Severní Ameriky, Austrálie a dalších regionech jakožto důsledek emigrace z oblasti provincie Guangdong a AO HK (Matthews 2011).

1.1 Kantonština jako termín

Termín kantonština (PY: Guǎngzhōu huà; ZH: 广州话; EN: Cantonese) referující k názvu hlavního města provincie Guangdong, tedy Kantonu (ZH: 广州; PY: Guǎngzhōu; EN: Canton), je používán poměrně volně a může zastupovat různé množiny skupiny dialektů Yue (ZH: 粤语), včetně této skupiny samotné (Hashimoto 1972).

Varianta kantonštiny používaná na území AO HK je obecně známá podle provincie Guangdong jako Gwóngdūng Wá (YL; ZH: 廣東話) (Matthews 2011). Avšak v kontrastu s tímto označením se na pevninské části ČLR v případě této konkrétní varianty mluví o hongkongštině (ZH: 香港话; PY: Xiānggǎng huà) (Sun 2013).

Samotnými roditelými mluvčími bývá kantonština označována také různě. V závislosti na územní příslušnosti se setkáme s výrazy jako *řeč hlavního města provincie* (ZH: 省城話; JP: saang2 seng4 waa2) či s označením *hovorová řeč* (ZH: 白話; JP: baak6 waa2) (Yang 2002). Případně také 唐話 (JP: tong4 waa6) neboli *řeč (dynastie) Tchang* (Bauer 1997).

Název jazykové skupiny Yue je odvozen od státu Jižní Yue (ZH: 南越国; PY: Nányuè guó), jenž vznikl po pádu dynastie Qin (ZH: 秦朝) ve 3. století před gragoriánským letopočtem. Dobová čínština dovolovala libovolně zaměňovat znaky 越 a 粵, které až později získaly rozdílný význam. Výslovnost však dodnes zůstala stejná (Kurpaska 2010).

Termín *kantonština* v této práci referuje spíše k nejširší používané definici, tedy zastupuje skupinu dialektů Yue.

1.2 Jazykový statut kantonštiny

Kantonština, a potažmo čínské jazyky obecně, postrádají konsensus ohledně kategorizace jejich jazykového statusu – zda se jedná o jazyky či dialekty a jaké jsou mezi nimi vztahy. Přes svůj značný význam přesahující hranice lingvistiky a frekventovanost užití jsou termíny *jazyk* a *dialekt* poněkud nejasné a existuje řada přístupů na základě kterých je možné je definovat (Castello 2013).

O kantonštině bývá pojednáváno jednak jako o dialektu čínštiny, přičemž putonghua (ZH: 普通话) je přičítán status jazyka, tak rovněž někteří autoři nahlízejí na oba zmíněné členy jako sobě rovné čínské jazyky (Castello, 2013).

Jak kantonština, tak putonghua mají stejného předka, a tedy v mnohém podobné gramatiky a slovní zásobu, zároveň se však liší natolik, že jsou navzájem nesrozumitelné. Ve skutečnosti si nejsou bližší než jednotlivé románské jazyky (italština, francouzština, španělština atd.) (Snow 2004, Kabatek 2011).

Budeme-li pokládat například Yue a Hakka za dialekty, pak je třeba stanovit, od kterého jazyka. Pokud jsou Yue, Hakka, Min atd. dialekty větší kategorie čínských jazyků, pak dle tohoto přístupu je tzv. mandarínština (ZH: 官话; PY: Guānhuà), základ oficiálního jazyka putonghua, také jedním z těchto dialektů. Nicméně řada pozorovatelů a expertů by váhala oficiální jazyk ČLR, putonghua, nazvat dialektem (Francis 2016).

Proti kategorizaci dialektů čínštiny jako samostatných jazyků stojí především argumenty o společném psaném jazyku (Normal 2003) a absence ustavené písemné tradice (Chen 1999). Avšak S. Liang poukazuje na to, že tyto argumenty jsou pouze částečně platné (Liang 2015).

Od intenzivního prosazování psaného standardu za dynastie Qin až do 20. století, byla tzv. klasická čínština (ZH: 文言; PY: wényán) nepřerušeně standardem psaného jazyka po zhruba 2000 let. Jednalo se o výhradně literární jazyk, jenž byl perfektně pochopený pouze velmi malou privilegovanou skupinou. Místní dialekty, jež byly tehdejším hovorovým jazykem používaným pro každodenní komunikaci, byly naprosto vzdáleny této psané podobě. Klasická čínština netranskribovala mluvený projev (Liang 2015).

Psaná forma hovorové řeči se objevila poprvé ve formě buddhistických textů za dynastie Tang (Snow 2004). Později za dynastie Ming se stala populární literatura psaná v *hovorovém jazyce* (ZH: 白话; PY: báihuà), který se blížil tzv. mandarínštině, patřící ke skupině severních dialektů, a dnes je v upravené podobě používán jako psaný standard (Liang 2015).

Avšak ve stejné době, kdy se rozvíjel psaný jazyk baihua, měly také další hlavní dialekty čínštiny jako Yue a Wu vlastní psaný jazyk založený na hovorové řeči, v němž byly psány nejen náboženské texty, ale také místní opery, folkové písně a literatura. V průběhu jazykových reforem z počátku 20. století byla baihua, založená na severních dialektech, zvolena jako standard a ostatní formy začaly být postupně přehlíženy (Liang 2015).

Kantonština je dnes jediným dialektem čínštiny, který vyvinul svou široce známou a používanou podobu psaného jazyka (Snow 2004). Snow dále uvádí, že psaná forma kantonštiny může a měla by být na základě svých jazykových charakteristik považována za samostatný jazyk (Snow 2004).

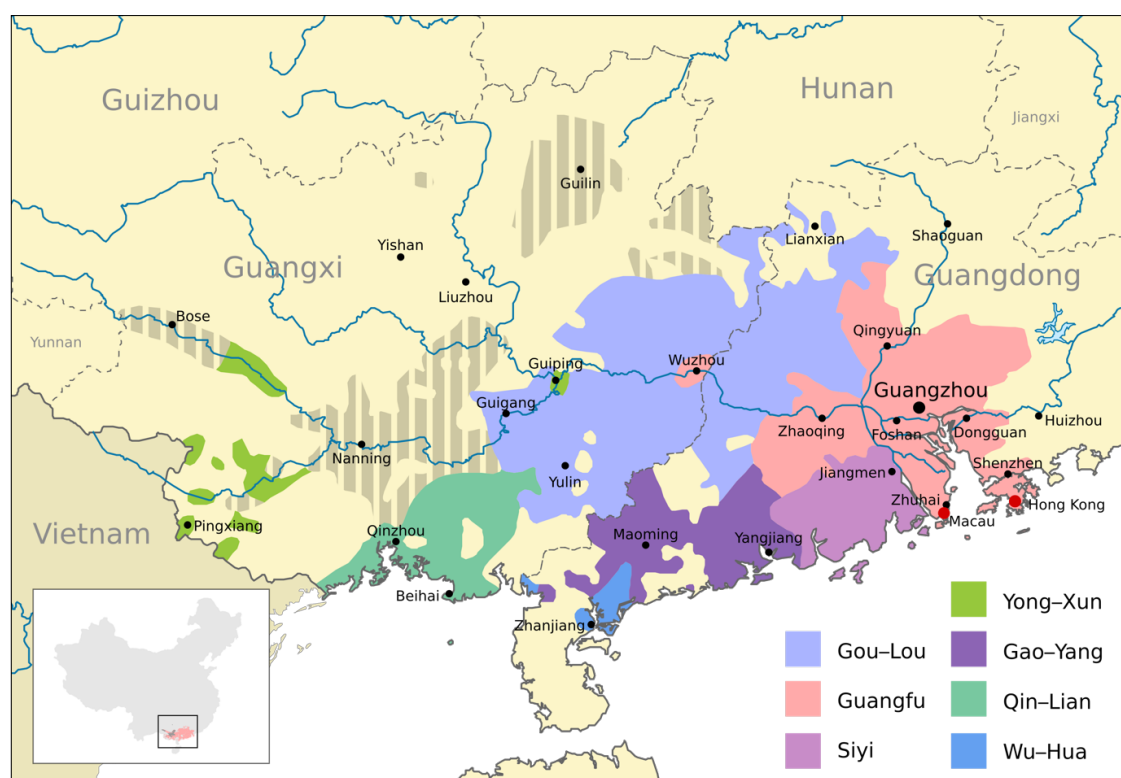
Naproti tomu na území pevninské Číny je obecně pojednáváno o kantonštině coby dialektu (May 2007).

Avšak Snow uvádí, že hlavní argument pro kategorizaci kantonštiny jako dialektu je postaven spíše na sociolingvistice než na čistě lingvistických východiscích (Snow 2004). Primárními důvody, proč jazyky bývají kategorizovány jako jazyk či jako dialekt, jsou často více politické a kulturní než lingvistické (Trudgill 2000).

1.3 Význam a rozšíření kantonštiny

Historicky kantonština sloužila jako standard regionu jihovýchodní Číny a jeho *lingua franca*. Dnes je kantonština mateřským jazykem 90 % obyvatel AO HK. Po boku putonghua se kantonsky mluví v provincii ČLR Guangdong a AO Guangxi. Kantonštinu lze díky emigraci zaslechnout také na ulicích čínských komun od San Franciska přes Sydney až po Amsterdam (Bauer 1997).

Obrázek č. 1: Geografická distribuce dialektů Yue a Ping (šrafov) na území ČLR

Zdroj: Upraveno dle Ping and Yue dialect map. In: *Wikimedia Commons* [online]. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/14/Ping_and_Yue_dialect_map.svg (založeno na mapě B8 z ADOLPHE, S. et al. *Language Atlas of China*. Longman Group, 1987. ISBN 978-962-359-085-3.)

Na Obrázku č. 1 je možné vidět rozložení jednotlivých dialektů Yue. Vyznačeny jsou také šrafov dialekty Pinghua (ZH: 平话), které byly ze skupiny Yue vyděleny v průběhu 80. let 20. století (Kurpaska 2010).

Celosvětově je počet mluvčích kantonštiny odhadován na 74. mil. (L1: 73,3 mil.; L2: 0,4 mil.). Jedná se o populaci mluvčích srovnatelnou s jazyky jako jsou Vietnamština

či Korejšťina a nebudeme-li zohledňovat mluvčí L2, pak se počet mluvčích L1 v případě jazyka Yue dá srovnávat také s italštinou či francouzštinou (Lewis 2009).

V případě regionu jihovýchodní Číny se kantonština stala převažujícím jazykem businessu (Bauer 1997). Snow poukazuje na to, že byť většina obyvatel provincie Guangdong ovládá putonghua, je pro ně v podstatě druhým jazykem; skutečným jazykem sociální komunikace zůstávají lokální jazyky (Snow 2004).

Díky velkému ekonomickému růstu a expanzi ekonomiky pobřežního regionu soustředěného kolem HK se kantonštině dostalo prestiže bezprecedentní pro regionální čínský dialekt (Bauer 1997).

V HK je kantonština používána v rádiu, televizních zprávách, telenovelách, divadle, populární hudbě, animovaných filmech i románech, novinových komiksech a plošných reklamách. Jedním ze stěžejních faktorů, díky kterým kantonština v HK vzkvétá, je její použití na školách, kde se děti učí čínským znakům s jejich standardní kantonskou výslovností (Bauer 1997).

Byť je kantonština obecně pokládána za oficiální jazyk AO HK a v praxi tomu tak *de facto* skutečně je, ze zákona je od roku 1974 (Official Language Ordinance) oficiálním jazykem po boku angličtiny čínština, a to bez jakéhokoli bližšího určení. Dříve jiný než anglický jazyk uváděn nebyl. Stejná úprava byla přejata ústavním zákonem (The Basic Law of the Hong Kong Administrative Region of the People's Republic of China) ČLR vztahujícím se k AO HK, jež vešel v platnost roku 1997 (Tsou 1996). Obdobná situace panuje také v případě Macaa (Mann 1999).

Na tzv. pevninské Číně se kantonštinou (ve smyslu skupiny jazyků Yue) hovoří nejméně v 88 prefekturách a městech provincie Guangdongu (57) a AO Guangxi (31) (Yue 2015).

Kantonština je mezi dialekty čínštiny unikátní co do svého statutu regionálního standardu, který se zakládá na společenské prestiži, a to jak v jihovýchodní Číně, jihovýchodní Asii, tak i Austrálii, Evropě a Severní i Jižní Americe.

Navzdory periodickému nabádání mluvčí kantonštiny vládou ČLR, aby používali více putonghua, prestiž kantonštiny má tendenci růst (Bauer 1997). HK je zdaleka největší a nejbohatší čínskou komunitou ve světě, která mluví některým z čínských jazyků s téměř úplným vyloučením putonghua (Snow 2004).

Prestiž kantonštiny se váže na dva vzájemně provázané faktory. Prvním je mimořádný ekonomický úspěch provincie Guangdong, za kterým z velké části stojí investice právě z HK. Druhým pak ekonomická, kulturní, lingvistická a lidská provázanost provincie Guangdong s HK (Bauer 1997).

Praktická část této práce se zabývá kantonštinou jak ve smyslu varianty dialektů Yue používané na území hlavního města provincie Guangdong – Kantonu – tak také na území AO HK. Jelikož i zde však existuje celá řada lokálních variant, jakou je například Panyu nářečí (ZH: 番禺音) rozšířené převážně v jižní části města (Liu 2011), případné rozpory variant jsou řešeny použitím kodifikované výslovnosti uvedené ve slovníku Guangzhouyin Zidian (Rao 2007).

1.4 Fonetika kantonštiny

System zvuků každého jazyka zahrnuje dva hlavní druhy – souhlásky a samohlásky. Souhlásky jsou produkovány mluvidly, která různými způsoby narušují proud vzduchu vokalickým traktem (Bauer 1997).

1.4.1 Souhlásky

Inventář souhlásek kantonštiny obsahuje celkem 19 distinktivních hlásek, z toho 16 orálních a 3 nosovky. V rámci iniciály se mohou vyskytovat všechny z nich, avšak v rámci finály se mohou vyskytnout pouze nazály /m/, /n/ a /ŋ/ a plozivy /p/, /t/ a /k/. Mimo těchto 19 distinktivních hlásek se v kantonštině objevují také alofony /tɛ/, /tɛ^h/ a /ɛ/. V Tabulce č. 1 jsou vyznačeny hvězdičkou (*) (Bauer 1997).

Iniciální plozivy /p/, /t/ a /k/ se vyskytují jak v aspirované tak neaspirované podobě. Aspirace coby proud vzduchu následující uvolnění okluze je v kantonštině distinktivním rysem (Bauer 1997). S kontrastivními páry charakterizovanými aspirací se setkáme také u afrikát [tʰs] a [tʰs^h] a jejich alofonů [tɛ] a [tɛ^h]. Hlavní charakteristiku aspirace je dlouhý interval nástupu hlasivkového tónu a také vazba aspirace na určité hlásky (Kim 1970).

Souhlásky inicál /k^w/ a /k^{wh}/ jsou koartikulovými labiaizovanými velárními plozivami. Aspirovaná, či neaspirovaná ploziva /k/ je vyslovena se rty zaokrouhlenými jako u hlásky [u]. Také zde je aspirace distinktivním rysem (Bauer 1997).

Pokud se plozivy /p/, /t/ a /k/ vyskytnou na konci slabiky, vyslovují se s asimilovanou detenzí (EN: unreleased stops; ZH: 无声除阻音; PY: wúshēng chú zǔ

yīn). Okluze je zde po krátkou dobu držena, čímž dojde k zastavení proudu vzduchu, avšak poté následuje uvolnění okluze bez proudu vzduchu, který toto uvolnění obvykle následuje (Bauer 1997).

Hlásky [m] a [ŋ] se mohou vyskytnout také jako jádro slabiky. Jedná se o jedinné slabikotvorné souhlásky kantonštiny a mohou tvořit slabiku bez přidané samohlásky. Při takovémto výskytu se v základě výslovnost nemění, pouze je daná hláska vyslovena jako delší (Bauer 1997).

U kantonštiny se můžeme setkat s obdobným výskytem rázu jako u češtiny. Rovněž se nejedná o fonémickou hlásku (Lam 2007, Dankovičová 1999). Výskyt zde částečně odpovídá doporučenému standardu používání rázu pro češtinu (Krčmová 2005). Například u výrazu 可愛 (JP: ho2 oi3) [hɔ:ʔo:y].

Tabulka č. 1: Souhlásky iniciál kantonštiny (dle Bauer a API)

způsob artikulace	místo artikulace:				
	1. labiála	2. dentála/ alveolára	3. postalveolára/ palatála	4. valára	5. glotála
1. ploviva:					
nespirovaná:	p	t		k k ^w	
aspirovaná:	p ^h	t ^h		k ^h k ^{wh}	
2. nosovka:	m	n		ŋ	
3. frikativa:	f	s	*ɕ		h
4. afrikáta:					
neaspirovaná:		ts	*tɕ		
aspirovaná:		ts ^h	*tɕ ^h		
5. aproximanta:	w	l	j		

Poznámka: Samohlásky označené hvězdičkou (*) nejsou distinktivní.

Zdroj: BAUER, R. S.; BENEDICT, P. K. *Modern cantonese phonology*. Walter de Gruyter, 1997. ISBN 9783110823707. Upraveno dle International Phonetic Association. *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999. ISBN 9780521637510.

Tabulka č. 2: Souhlásky finál kantonštiny (dle Bauer a API)

způsob artikulace	místo artikulace:		
	1. labiála	2. dentála/ alveolára	3. valára
1. ploziva:			
s asimilovanou detenzí:	p̄	t̄	k̄
2. nosovka:	m	n	ŋ

Zdroj: BAUER, R. S.; BENEDICT, P. K. *Modern cantonese phonology*. Walter de Gruyter, 1997. ISBN 9783110823707. Upraveno dle International Phonetic Association. *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999. ISBN 9780521637510.

1.4.2 Samohlásky

Na rozdíl od souhlásek kantonštiny, ohledně jejichž identifikace panuje široký konsensus, vlivem rozdílných přístupů k analýze samohlásek kantonštiny rozliční autoři rozeznávají rozdílné kontrastní samohlásky (Bauer 1997).

Tabulka č. 3: Samohlásky kantonštiny (dle Chao a API)

artikulace	přední				střední		zadní	
	zaokrouhlená		nezaokrouhlená		nazaokrouhlené		zaokrouhlené	
	krátká	dlouhá	krátká	dlouhá	krátká	dlouhá	krátká	dlouhá
zavřená		/i:/		/y:/				/u:/
středová	/e/	/ɛ:/	/ə/	/œ:/			/o/	/ɔ:/
otevřená					/ɐ/	/a:/		

Zdroj: CHAO, Yuen Ren. *Cantonese primer*. Harvard University Press, 1947; Upraveno dle International Phonetic Association. *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999.

Některé samohlásky kantonštiny jsou zřetelně delší než jiné. Délka samohlásky se dle Kao odvíjí od tří faktorů: 1. typ slabiky (otevřená či uzavřená), 2. délka samohlásky (dlouhá nebo krátká) a 3. typu souhlásky finály (nazála, ploziva či sonora) (Kao 1971).

Distinktivní je pouze délka střední otevřené hlásky (Matthews 2010). U ostatních párů dlouhá/krátká je díky pravidlům jejich výskytu možné mluvit o jejich jednotlivých členech jako o vzájemných alofonech a tedy délka zde význam nerozlišuje (Bauer 1997).

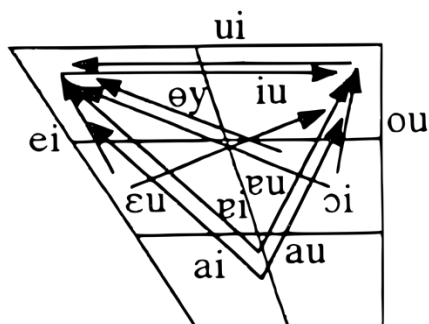
Tabulka č. 4: Průměrná délka trvání samohlásky (dle Li)

typ finály	průměrná délka trvání samohlásky
V:	280 ms
V:C _{nazála}	196 ms
V:C _{ploziva}	159 ms
VC _{nazála}	99 ms
VC _{ploziva}	83 ms

Zdroj: Upraveno dle LI, X. D. Opposition of vowel quality and length in Cantonese. *Fangyan*. Beijing: 1985, 1, 28-38. ISSN 0257-0203.

Dle E. Zee kantonština používá 11 kontrastních diftongů, tedy samohlásek, jež v průběhu svého trvání mění kvalitu (Zee 1991, Bauer 1997).

Obrázek č. 2: Diftongy kantonštiny (dle Zee)

Zdroj: ZEE, E. Chinese (Hong Kong Cantonese). *Journal of the International Phonetic Association*, 1991, 21(1), 46-48. ISSN 0025-1003.

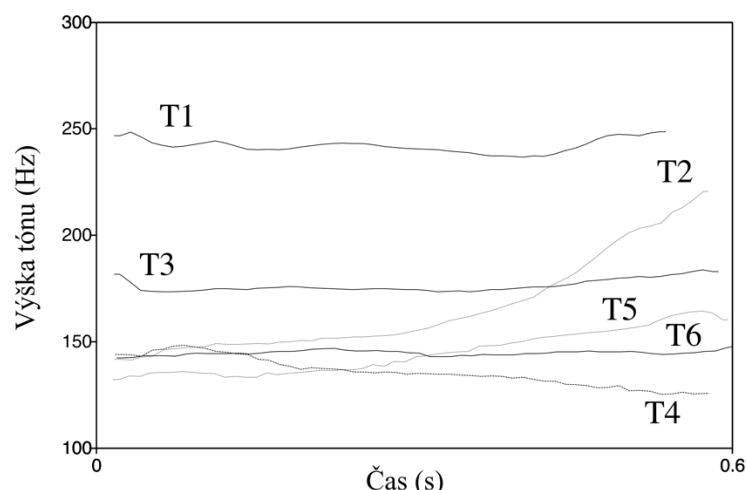
1.4.3 Tóny

Kantonština je tónovým jazykem. Slova jsou tedy vyslovena v rámci systému několika kontrastních výšek hlasu, respektive výšek tónu. Tento jev je nazýván také lexikální tón. Tyto tóny jsou nezbytnou součástí výslovnosti slova a v rámci distinkce slov mají stejně důležitou roli, jako souhlásky a samohlásky (Bauer 1997).

Systém tónů kantonštiny je podstatně složitější než je tomu u putonghua. Celkový počet tónů závisí na způsobu analýzy tohoto systému. Dle tradiční klasifikace má kantonština 9 distinktivních tónů (Matthews 2010). A to tedy 6 lexikálních tónů a 3 alotóny, které jsou *de facto* zkrácenými verzemi tónu 1., 3. a 6. Alotóny se vyskytují u slabik končících souhláskou [p̚], [t̚] a [k̚] (Mok 2010).

Dle Bauera existuje 7 kontrastivních tónů v kantonštině, používané v Kantonu, a 6 tónů v hong kongské kantonštině (Bauer 1997).

Obrázek č. 3: Průběh F0 šesti tónů kantonštiny

Zdroj: Upraveno dle MOK, P. P. K. a WONG, P. W. Y. Perception of the merging tones in Hong Kong Cantonese: preliminary data on monosyllables. In: Speech Prosody 2010 – Fifth International Conference, 2010. ISBN 978-0557519316.

Tabulka č. 5: Tóny kantonštiny s příklady (dle Mok 2010)

číslo tónu	kategorie tónu	příklad IPA	příklad znaky
1 (T1)	vysoký	ji ⁵⁵	醫 (JP: ji1)
2 (T2)	vysoký stoupající	ji ²⁵	椅 (JP: ji2)
3 (T3)	prostřední	ji ³³	意 (JP: ji3)
4 (T4)	nízký klesající	ji ²¹	疑 (JP: ji4)
5 (T5)	nízký stoupající	ji ²³	耳 (JP: ji5)
6 (T6)	nízký	ji ²²	二 (JP: ji6)
7/1 (T7/T1)	vysoký zastavený	jik ⁵	益 (JP: jik1)
8/3 (T8/T3)	střední zastavený	ja:k ³	喫 (JP: jaak3)
9/6 (T9/T6)	nízký zastavený	jik ²	亦 (JP: jik6)

Zdroj: Upraveno dle MOK, P. P. K. a WONG, P. W. Y. Perception of the merging tones in Hong Kong Cantonese: preliminary data on monosyllables. In: Speech Prosody 2010 – Fifth International Conference, 2010. ISBN 978-0557519316.

1.4.4 Struktura slabiky

Slabika kantonštiny zpravidla odpovídá slovu (Bauer 1997). Má relativně jednoduchou slabičnou strukturu – počet možných kombinací je velmi omezen. Obvykle má podobu (C)V(V)(C). V rámci jedné slabiky se zde nevyskytují dvě po sobě jdoucí souhlásky (Matthews 2010).

Tradičně se slabiky kantonštiny rozdělují na iniciálu a finálu. Iniciály se skládají ze souhlásek, finály ze samohlásek, souhlásek a případné také kombinace samohlásky a souhlásky (Bauer 1997).

Souhlásky jež se vyskytují na konci slabiky lze rozdělit do dvou skupin a to tedy: nazály (-m, -n, -ng) a plovivky s asimilovanou detenzí (-p, -t, -k) (Matthews 2010). Na pozici iniciály se ve funkci nulové souhlásky vyskytuje ráz (Bauer 1997).

Avšak pouze část ze všech možných kombinací iniciál a finál tvoří zavedené morfémy. Také ne všechny možné kombinace tónů jsou pro dané slabiky používané (Matthews 2010). Bauer dále dělí finálu na jádro a kodu a popisuje slabičný suprasegmentální jev, konkrétně slabičný tón (Bauer 1997).

Tabulka č. 6: Struktura slabiky kantonštiny (dle Bauer)

suprasegment (tón)		
Iniciála (iniciální souhláska)	finála	
	jádro (jádrová samohláska nebo slabičná souhláska)	koda (souhláska finály)

Zdroj: BAUER, R. S. a BENEDICT, P. K. *Modern cantonese phonology*. Walter de Gruyter, 1997. ISBN 9783110823707.

Vysoký zastavený, střední zastavený a nízký zastavený tón se vyskytují pouze v případě slabik končících plovivkami a odpovídají svou výškou vysokému tónu, střednímu tónu a nízkému tónu (Bauer 1997). Tón před takovouto kodou je pokládán za zkrácenou verzi právě zmíněných tří tónů avšak jsou považovány za distinktivní. Nikoli však již v soudobé kantonštině HK (Matthews 2010).

2 Transkripce

Transkripce v lingvistickém slova smyslu vychází ze zvukové podoby jazyka, nikoli z jeho písma. Zapisuje tudíž ekvivalenty hlásek. Jedná se tedy o zápis řeči pomocí znaků, jehož podstatou je zvuková podoba jazyka (Třísková 1999).

Transkripce se pak dělí na fonetickou, která odráží konkrétní fonetickou realizaci, a fonologickou, která používá symboly zastupující fonémy, nikoli konkrétní zvuky (Třísková 1999). Hayes právě zmíněné rozdělení typů transkripcí dále doplňuje o transkripci ortografickou (Hayes 2011).

2.1 Fonetická transkripce

Východiskem fonetické transkripce je zaznamenání výslovnosti pokud možno co nejpřesněji. Zapisuje se do hranatých závorek (Třísková 1999). Fonetická transkripce obsahuje alofonní detaily. Míra podrobnosti je na autorovi transkripce (Hayes 2011).

Pro zaznamenávání zvukové podoby se běžně využívá fonetické abecedy znaků psané latinkou (Skaličková 1982). Avšak pravopisně zapsaný text není nikdy skutečným záznamem řeči. Proto už na počátku fonetických bádání se objevovala potřeba vytvořit pro záznam nuancí řeči soustavu značek, která by umožňovala co nejúplněji zaznamenat skutečný zvuk v podobě grafémů (Krčmová 2018).

2.1.1 Mezinárodní fonetická abeceda

Mezinárodní fonetická abeceda (International Phonetic Alphabet, IPA) je systém, který byl navržen s cílem poskytnout zvláštní symbol pro každou hlásku, jež má v některém z jazyků světa rozlišovací platnost. Pomocí symbolů IPA jsme teoreticky schopni přepsat výslovnost jakékoli výpovědi v libovolném přirozeném jazyce.

Abeceda IPA má za sebou více než sto let vývoje, na němž se podílejí odborníci z různých zemí. Vyskytne-li se v některém jazyce dosud nepopsaná hláska, je kandidátem na nový symbol IPA (Ashby 2012).

Tabulky jednotlivých znaků IPA a jejich určení je k dispozici v Příloze č. 3, jenž je přiložena k této práci.

2.2 Ortografická transkripce

Ortografická transkripce je zápis jednoho jazyka pomocí pravidel pravopisu jazyka druhého (Hayes 2011).

2.2.1 Česká standardní transkripce čínštiny

Česká standardní transkripce čínštiny (ČST) byla publikována roku 1951 pod záštitou českého Orientálního ústavu na jehož poptávku byla vypracována. Autorem návrhu této transkripce je prof. Oldřich Švarný. Návrh byl posléze upraven kolektivem odborníků z oboru sinologie, bohemistiky, fonetiky a kartografie (Palát 1999).

Na rozdíl od předchozích pokusů o českou transkripci čínštiny je Švarného přepis založen na českých ortografických zvyklostech. V rámci možností a potřeb pak dostatečně vystihuje výslovnost čínštiny (Třísková 1999). Již ze své podstaty, lze tedy Českou standardní transkripci prof. Oldřicha Švarného označit za transkripci ortografickou.

Tento přepis od svého uživatele nevyžaduje k jejímu použití žádnou dodatečnou znalost či poučení. Proto se tato transkripce rychle rozšířila a navzdory existenci transkripce pinyin se v publikacích určených pro veřejnost, v novinách, časopisech, beletrii i mapách používá dodnes (Třísková 1999). Havlíček ovšem dodává, že v pracích řady překladatelů mladší generace se začíná objevovat pinyin (Havlíček 2009).

Kromě této ortografické transkripce Švarný pro účel své publikace „Úvod do studia hovorové čínštiny“ vytvořil vlastní fonetickou transkripci čínštiny. Jedná se do jisté míry o zpřesněnou variantu ČST (Palát 1999).

Tóny jsou v tomto přepise zapisovány čísly 1 až 4 (Třísková 1999). Tabulka iniciál a finál tohoto přepisu je uvedena v Příloze č. 1.

2.3 Transkripce kantonštiny

Hashimoto uvádí, že transkripci kantonštiny je tolik, kolik autorů píšící na toto téma, neboť žádní dva autoři nepoužijí stejné transkripce bez jejího upravení (Hashimoto 1972). Přesto však existuje několik rozšířených prepisů do latinky, které, byť upravovány jednotlivými autory, rámcově představují každá široce používaný model přístupu k prepisu kantonštiny se svými specifickými rysy.

Z těchto transkripčních systémů bylo pro účel této práce vybráno pět dnes frekventovaně používaných, které jsou doplněny o dříve poměrně široce používané prepisy, dokreslující širší kontext problematiky (konkrétně Williams Romanisation a Standard Romanisation). Transkripce jsou řazeny chronologicky od nejstarší po nejmladší.

Tabulky k jednotlivým prepisům jsou obsaženy v Příloze č. 2.

2.3.1 Williams Romanisation

Druhý pokus o prepis kantonštiny do latinky, následující pionýrský transkripční systém R. Morrison publikovaný roku 1828 v Macau, byl systém navržený misionářem S. W. Williams. Tato transkripce byla publikována roku 1942 v rámci jeho „Easy Lessons of Chinese“. Tento systém poté pojalo za své mnoho děl věnovaných kantonštině (Kataoka, 2008).

Na rozdíl od prepisu, který navrhnul Morrison, tento systém již rozlišoval aspirované a neaspirované hlásky. Apirace je značena obráceným apostrofem (Kataoka, 2008).

Prepis používá diakritiky k rozlišení obdobných hlásek a tóny zapisuje pomocí obloučků umístěných v jednom ze čtyř rohů dané slabiky, tedy systém tradičně používaný číňany ke grafickému zaznačení tónu (tzv. fa quan [PY]) (Kataoka 2008).

2.3.2 Standard Romanisation

Prepisy kantonštiny do latinky začaly vznikat prakticky od okamžiku, kdy první Evropané přišli do kontaktu s tímto jazykem (Bauer 1997). Mezi první autory patřili misionáři, jež potřebovali prepisu jako prostředku k učení se jazyku a komunikaci s místním obyvatelstvem (Kataoka 2008).

Z rozličných pionýrských pokusů o transkripci kantonštiny vzešla roku 1888 tzv. Standard Romanisation, ustavená výborem konference misionářů uspořádané toho roku v Kantonu. Díky hláskování podobnému angličtině a omezenému použití speciální diakritiky se stala tato transkripce poměrně rozšířenou až do 70. let 20. století (Kataoka 2008).

Také v případě této transkripce narazíme na mnoho variací. Použijeme-li tu z publikace „The Gospel of Mark in Cantonese Colloquial“ (Wisner 1892), pak zde najdeme následující charakteristiky:

1. diakritika na první samohlásce udává tón;
2. samohlásky jsou diferencovány poangličtěným hláskováním;
3. zavedena písmena neznělých souhlásek pro aspirované i neaspirované hlásky;
4. aspirace vyjádřena obráceným apostrofem;
5. víceslabičná slova jsou spojena spojovníkem (Kataoka 2008).

2.3.3 Hong Kong Government Romanisation

Tato metoda přepisu je využívána pro přepis vlastních jména a názvů míst na území AO HK. Nemá oficiální status ani se nevyučuje na školách, přesto vzhledem k množství příležitostí, kdy se s ním obyvatelé HK mohou setkat, místní obyvatelé vědí jak jej použít (Kataoka 2008).

Je značně nekonzistentní a to jak diachronně tak především synchronně. Například souhláska [ts] je přepisována nepravidelně jednou jako <Ts> (Tsim Sha Tsui) jindy jako <Ch> (Wong Chuk Hang) (viz Tabulka VII Přílohy č. 2).

Lze se zde také setkat s případem opačným, tedy totožným zápisem dvou různých hlásek. Například samohláska [a] je jak v krátké, tak v dlouhé kvantitě zapisována stejně, přestože délka této samohlásky je distinktivním rysem kantonštiny. Úplná absence značení tónů také přispívá k obtížnosti uchopení způsobu čtení tohoto přepisu (Kataoka 2008, Matthews 2010).

V roce 1976 vláda HK vydala *Chinese Commercial/Telegraphic Code Book* (též uváděn pod zkratkou C.C.C.), ve kterém jsou jednotlivé čínské znaky přiřazeny k přepisu. Tato publikace se stala základem současně používané Hong Kong Government Romanisation (Kataoka 2008).

2.3.4 Yale Romanisation of Cantonese

Tento systém byl vyvinut Parker Huang a Gerald Kok. Jedná se o nejrozšířenější systém. Řada jeho konvencí se podobá těm, které jsou používány IPA či transkripcí pinyin (Matthehews 2010).

Dlouhé samohlásky a diftongy jsou zastoupeny stejně jako ve většině ostatních transkripcích zdvojeným písmenem: *aa* (dlouhé *a*) (Matthehews 2010).

Používá zápis tónů, který je relativně ekonomický a ikonický: stoupající a klesající tóny jsou značeny stoupající a klesající diakritikou, podle které je snadnější se řídit a zapamatovat si ji, než poněkud arbitrární čísla (Matthehews 2010).

Yaleský systém nepoužívá žádné označení pro střední úroveň tónů. Matthews toto shledává vhodným, protože tento tón je ze všech nejvíce neutrální. Používá také jedno arbitrární značení tónů a to písmeno *h* uvedené za samohláskou/souhláskou u nízkých tónů (Matthehews 2010).

2.3.5 Guangdong Romanisation

Tato metoda přepisu kantonštiny byla publikována roku 1960 Education Department of Guangdong Province. V originále její název zní 广州话拼音方案 (PY: Guǎngzhōu huà pīnyīn fāng'àn) (Chan 2011).

Byť míra její rozšířenosti nedosahuje populárnosti Jyutping, stále se jedná o přepis dodnes používaný v řadě výukových materiálů a slovníků, především pak na území tzv. pevninské Číny (ZH: 中国大陆; PY: Zhōngguó dàlù). K označování tónů používá čísel 1 až 6 a k označení tzv. vcházejících tónů (ZH: 入聲; JP: jap6 sing1; EN: entering tones) využívá zápisu 1, 3 a 6 (Chan 2011).

2.3.6 Standard Cantonese Pinyin

Tato metoda byla publikována Education Bureau AO HK (Chan 2011). Byla vytvořena na základě IPA a fonetické transkripce kantonštiny navržené S. L. Wong (Chan 2011).

V originále její plný název zní 教育學院拼音方案 (JP: gaau3 juk6 hok6 jyun2 ping3 jam1 fong1 on3), tedy “Metoda fonetického zápisu Ústavu vzdělávání”. Bývá také nazýván 《常用字廣州話讀音表》拼音方案 (JP: soeng4 jung6 zi6 gwong2 zau1 waa2

duk6 jam1 biu1) (Chan 2011), tedy volně přeloženo „Metoda fonetického zápisu Tabulek často používaných znaků kantonštiny“.

2.3.7 The Linguistic Society of Hong Kong Cantonese Romanisation Scheme (Jyutping)

Přepis navržený hong kongskými lingvisty a publikovaný roku 1993 pod hlavičkou Linguistic Society of Hong Kong. Od svého vydání je obecně nazýván Jyutping (Kataoka, 2008).

Nepoužívá žádnou diakritiku k označení tónů, či jiných kvalit slabiky. Každé písmeno (v některých případech dvojice písmen) je přiřazeno pouze k jednomu zvuku (Kataoka, 2008).

Chen Hsuan-Chih uvádí, že Jyutping představuje daleko sofistikovanější systém než Standard Cantonese Pinyin (Chen 2017). Jedná se o nejpoužívanější přepis akademiků AO HK a tzv. Západu (Chan 2016).

3 Ortografie a fonetika češtiny

Jádrum této kapitoly je pojednání o české ortografii. Tomu předchází část o fonetice a fonologii češtiny a na závěr problematiku doplňuje krátké pojednání o ortoepii přejatých slov.

3.1 Fonetika a fonologie češtiny

3.1.1 Souhlásky

Spisovná čeština používá dle Mezinárodní fonetické asociace (API) celkem 25 kontrastivních souhlásek. V spisovné řeči se však vyskytují také další, které ovšem nejsou fonémické (Dankovičová 1999).

Mězi ně patří alofonní velární nasála (IPA: ŋ), která vzniká asimilací místa artikulace. Děje se tak při výskytu souhláskových uskupení *nk* a *ng*. Výslovnost alveolárního *n* je ovlivněna následujícím zadopatrovým *k/g*, v důsledku čehož je vysloveno zadopatrové [ŋ] (např. *banka*, *tango*) (Kuldankova 2013).

Obdobě se může vyskytnout asimilace v případě bilabiální plozivy [m]. Na rozdíl od předešlé zmíněného je však ovlivněna výskytem *v/f* a není závazná (Kuldankova 2013).

Dále velární frikativa [x] je obvykle neznělá, nicméně její znělý protějšek (IPA: ɣ) se může vyskytnout jako alofon (Dankovičová 1999).

Plozivy se vyskytují v párech znělá/neznělá a nebývají aspirované. Glotální frikativa je vždy znělá a společně s velární frikativou /x/ se chovají jako pár znělá/neznělá. Např. v „běh Prahou“ bude slovo *běh* realizováno s [x] (Dankovičová 1999).

Mezi hlásky češtiny nemající funkci fonému patří také ráz (IPA: ʔ) neboli tvrdý hlasový začátek (Dankovičová 1999). Nemá žádnou grafickou reprezentaci. Obvykle se vyskytuje automaticky na začátku slova před samohláskou (Hůrková-Novotná 1995), případně mezi dvěma samohláskami, které tvoří dvojhlásku (Krčmová 2005).

Tabulka č. 7: Souhlásky češtiny dle API

	bilabiála	labiodentála	alveolára	postalveolára	palatála	velára	glotála
ploziva	p b		t d		c ɟ	k g	
nasála	m		n		ɲ		
frikativa		f v	s z	ʃ ʒ		x	ɦ
afrikáta			ts	tʃ			
vibranta			r ɾ				
aproximanta					j		
lateralní aproximanta			l				

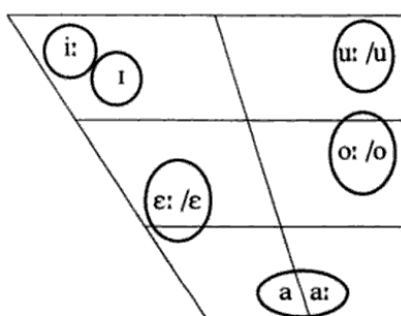
Zdroj: DANKOVIČOVÁ, J. *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999. ISBN 9780521637510.

3.1.2 Samohlásky

Spisovné češtině je vlastních celkem 10 samohlásek, které je možné rozdělit dle kvantity na dvě skupiny po pěti – a to tedy na krátké (ɪ, ʊ, ε, a, o) a dlouhé (i:, u:, ε:, a:, o:). Dále je systém samohlásek doplněn o tři souhlásky /ou/, /au/ a /ɛu/, přičemž poslední dvě z nich lze nalézt pouze u výpůjček (Dankovičová 1999).

Obecně řečeno rozdíl mezi krátkými a dlouhými samohláskami v daném páru není velký. Jediný znatelný rozdíl nalezneme u páru /ɪ/ a /i:/ (Dankovičová 1999).

Obrázek č. 4: Samohlásky češtiny dle API (vokální trojúhelník)

Zdroj: DANKOVIČOVÁ, J. *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999. ISBN 9780521637510.

3.2 Ortografie češtiny

Pravopis, neboli ortografie, je samotný soubor pravidelností, kterými se řídíme, když chceme zachytit mluvený projev písmem (Cvrček 2010).

Čeština používá latinku, která vychází z latinského písma, obohaceného o diakritická znaménka (háček, čárku a kroužek) (Cvrček 2010).

J. Vachek poukazuje na značnou nesynchronicitu české ortografie. Příkladem může být dlouhé *u* s kroužkem (ů), které vzniklo z dlouhého *ó* a je tak do dnešní doby používaným historismem. Dlouhé *ú* píšeme (až na jedinou výjimku) na počátku slov nebo trupových morfém, všude jinde píšeme *ů* (Vachek 1933).

Tabulka č. 8: Inventář znaků češtiny

písmena (grafémy)	A a Á á B b c h Č č D d Ď ě E e Ě é ě F f G g H h C h c h C H I i Í í J j K k L l M m N n Ň ň O o Ó ó P p Q q R r Ř ř S s Š š T t Ť ť U u Ú ú Ů ů V v W w X x Y y Ý ý Z z Ž ž	
rozdělovací znaménka	interpunkce	, . ! ? : ; - –
	uvozovky	„ “ » « , ‘
	apostrof (odsuvník)	’
další znaménka a značky		
závorky	kulaté (), hranaté [], složené { }, lomené < > . Místo kulatých závorek se dříve používaly lomítka //.	
matematické operace	plus +, mínus -, krát ×, lomeno /, děleno : nebo ÷, symboly pro rovnost nebo nerovnost: = ≠ < > ≤ ≥, procenta %, promile ‰, stupně °, nekonečno ∞, součet (suma) Σ atp.	

Zdroj: CVRČEK, V. et al. *Mluvnice současné češtiny 1: Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.

Pravidla užití interpunkce z části nejsou tak striktní jako ostatní pravidla české psací soustavy a jejich použití záleží ve velké míře na uživateli (Cvrček 2010). Za interpunkčními znaménky se dává mezera. V případě pomlčky se pak mezera dává také před (Cvrček 2010).

Slova jsou v češtině oddělovány mezerami. Slova jsou vymezena jako soubor hlásek, který není možné rozdělit a vložit mezi jeho části jiný shluk hlásek. Na pomezí mezi slovy a jedním slovem jsou pak výrazy, jejichž části jsou propojeny spojníkem (-). Takto zapsané výrazy mohou naznačovat významovou strukturu jednotlivých částí (Cvrček 2010).

Velká písmena se píšou pouze na začátku prvního slova daného názvu. Nepíší se u názvů dní, měsíců, jazyků ani národů (Lukeš 2012).

Česká psací soustava se zakládá na principu fonologickém, tedy každému fonému odpovídá jeden grafém. Jsou zde však výjimky – například psaní *i/y*. Alofony nemají vlastní písmena (Cvrček 2010).

Kromě kodifikované ortografie spisovné češtiny se v rámci češtiny můžeme také setkat s různými variantními zápisy hlásek a výslovností písmen.

Například v některých regionech Čechy se lze setkat s výrazně otevřenější výslovností samohlásek (Dufková 2012). Některá nářečí češtiny si také ponechala zbytky labiovelární aproximanty [w] zapisované jako <w> (Ireinová 2015, Kosek 2014).

Tabulka č. 9: Seznam hlásek používaných ve spisovné české promluvě

hláska IPA	grafém	příklad
a	a	táta
a:	á	táta
b	b/p	bába, dub*
ts	c	ocel
dz	c	leckde
tʃ	č	čichá
dʒ	dž	rádža
d	d	jeden
ɟ	dʹ/d	dělat
ɛ	e	lev
ɛ:	é	méně
f	f	fauna
g	g	guma
ɦ	h	aha
x	ch	chudý
ɣ	ch	hřích*
ɪ	i/y	bil, byl
i:	í/ý	vítr, lýko
j	j	dojat
k	k	kupec
l	l	dělá
m	m	máma
ɱ	m	tramvaj
n	n	víno
ɲ	n	banka
ɲ	ň/n	koně
o	o	kolo
o:	ó	óda
p	p	pupen
r	r	bere
ɾ	ř	moře
ɹ	ř	dobře
s	s/z	sud, skrz*
ʃ	š	duše
t	t/d	dutý; řád
c	ť/t	kutil; tělo
u	u	duše
u:	ú/ů	růže
v	v	láva
z	z/s	koza, kresba*
ʒ	ž	růže

Poznámka: * dle Cvrček 2010

Zdroj: NOUZA, J., PSUTKA, J. a UHLÍR, J. Phonetic alphabet for speech recognition of Czech. *Radioengineering*, 6(4), 16-20, 1997. ISSN 1210-2512. Upraveno dle DANKOVIČOVÁ, J. *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999. ISBN 9780521637510. CVRČEK, V. a kol. *Mluvnice současné češtiny I: Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.

3.3 Ortoepická norma přejatých slov

Pravidla spisovné výslovnosti přejatých slov nejsou ustálena natolik, jako je tomu u slov domácích. Problematickými jsou zejména vlastní jména (Kuldanová 2013).

Základním pravidlem je použití výslovnosti daného jazyka za použití české artikulace hlásek a českého přízvuku. Má-li daný jazyk přízvuk na jiné, než první slabice, je přesunut právě na první slabiku. Samohláska *i* neměkčí *d*, *t*, *n*.

V případě, že čeština danou hlásku nezná, nahradí se nejbližšími hláskami češtiny (Kuldanová 2013). Nahrazují se například zaokrouhlené samohlásky *ö* a *ü* za nezaokrouhlené *e*, *i*. Dále pak nosové samohlásky spojením příslušné nenosové samohlásky s nasálami *n*, *m*. Či oboustranné [v̥] za *v* (Kuldanová 2013). Děje se tak však pouze v případě vlastních jmen cizího původu (Cvrček 2010).

Spojení dvou samohlásek uvnitř základu slova, jež jsou jasným příznakem cizího slova, se vyslovuje bez rázu (Kuldanová 2013).

Ráz není používán u cizích slov (Kuldanová, 2013). Jako příklad může posloužit slovo koala [koala] (nikoli [koʔala]).

Psané *x* podléhá pravidelné asimilaci znělosti. Například slovo *exhibice* je vysloveno jako *egzhibice*, či *excelovat* jako *ekscelovat* (Kuldanová 2013).

4 Koncept české transkripce kantonštiny

Účelem této kapitoly je na základě teoretických faktů z předešlých kapitol práce stanovit vhodnou podobu zápisu hlásek kantonštiny odpovídající zvyklostem českého čtenáře. Druhotný cíl spočívá v definici ostatních aspektů transkripce – podoby zápisu slabik, suprasegmentálních jevů, víceslabičných celků tak i způsobu úpravy zápisu celých větných celků.

Vzhledem k předpokládanému uplatnění této transkripce lze u čtenáře vycházet z oboru jazykových znalostí omezených výhradně na znalost českého jazyka. Z tohoto důvodu je při vytváření grafické podoby zápisu nezbytné využívat jediné grafémy české abecedy, k nim přiřazené hlásky a českou ortografií zavedenou interpunkci.

Při stanovování pravidel českého přepisu kantonštiny je postupováno směrem od menšího prvku k většímu. Jelikož je pro potřeby této transkripce stěžejní zprostředkování zvukové stránky jazyka, tvoří zde základní prvek hláska coby základní jednotka zvukové stránky řeči.

Hlásky se dále shlukují do slabik, na kterých se v kantonštině zpravidla realizuje lexikální tón. Slabiky v určitých případech z pohledu sémantiky a morfologie tvoří víceslabičné celky a konečně poslední část této kapitoly je již jen stručně věnována souvislým celkům promluvy utvářejícím věty.

4.1 Hlásky

Porovnáme-li soubory hlásek češtiny a kantonštiny, zjistíme, že řada jejich protějšků existují paralelně v obou jazycích. Takovéto hlásky kantonštiny lze tedy přímo zapsat dle jejich zápisu stanoveného českými ortografickými pravidly, přičemž míra zachování původní výslovnosti bude značná.

U takových hlásek, které se vyskytují pouze ve fonetickém inventáři kantonštiny, je potřeba stanovit jejich vhodnou grafickou, a v korespondenci s tím fonetickou, reprezentaci za použití grafémů české abecedy. Je přitom nezbytné pokud možno v co největší míře zachovat původní výslovnost.

Následující rozbor srovnává inventáře hlásek češtiny a kantonštiny a identifikuje takové hlásky kantonštiny, které jsou zastoupeny také v češtině. Je doplněn o další

informace, které budou rozvedeny v části 4.2 (výskyt hlásky v nespisovném jazyce, specifika přepisu hlásky v dalších transkripcích ap.).

4.1.1 Souhlásky

Tabulka č. 1 (strana 23) obsahuje veškeré samohlásky, jež kantonština používá dle Bauer (1997). Srovnáním s množinou hlásek českého jazyka si lze povšimnout, že velká část z nich je společná pro oba jazyky.

Popis samohlásek, které existují ve fonetickém inventáři obou jazyků zároveň, je omezen na shrnutí základních dat korespondujících s teoretickou částí práce. V opačném případě je hlásky podrobněji charakterizována a doplněna o širší problematiku s ní spojenou.

4.1.1.1 Neznělá bilabiální ploziva

V rámci IPA se jedná o hlásku reprezentovanou znakem „p“ a číselným identifikátorem 101 (IPA 2015, IPA 2005). Vyskytuje se v češtině, ve které je zapisována znaky <P> a <p> (Nouza 1997).

Jak je možno vidět v Tabulce č. 18, u většiny vybraných transkripcí se zápis této hlásky od češtiny liší. Například zápis znakem používaným v široce rozšířené transkripci JP by český laický čtenář s největší pravděpodobností interpretoval v souladu s českou ortografií jako /b/.

Jelikož kantonština nezná spodobu znělosti u ploziv (Lisker et al. 2015), výraz by sice z pohledu mluvčího kantonštiny zůstal pravděpodobně srozumitelným, nicméně zcela zbytečně by došlo k odklonu od správné výslovnosti.

IPA	p (101)
znak v češtině	P/p
příklad čeština	pes [pɛs]
příklad kantonština	伯 [paːʔ] (JP: baa3; YL: ba)

4.1.1.2 Bilabiální ploziva neznělá aspirovaná

Aspirovaná varianta již předešle zmíněné samohlásky /p/ (4.1.1.1.) se v češtině nevyskytuje. Je třeba poznamenat, že na rozdíl od neaspirované hlásky /p/, jejíž přepis v JP zůstane i po realizaci českým laickým mluvčím srozumitelný, v případě aspirované varianty již srozumitelný není.

Zápis výrazu 怕 pomocí JP jako *paa* (bez označení tónu) by byl pravděpodobně českým laickým mluvčím realizován jako /pa:/. Jelikož aspirace tvoří v kantonštině distinktivní rys, daná interpretace z pohledu mluvčího kantonštiny by byla vyhodnocena jako výraz zcela jiný.

IPA	p ^h
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	怕 [p ^h a:ɿ] (JP: paa3; YL: pa)

4.1.1.3 Alveolární ploziva neznělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „t“ a číselným identifikátorem 103 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se vyskytuje a je zapisována znaky <T> a <t> (Nouza 1997).

IPA	t (103)
znak v češtině	T/t
příklad čeština	to [tɔ]
příklad kantonština	打 [ta:ɿ] (JP: daa2; YL: dá)

4.1.1.4 Alveolární proziva nezdělá aspirovaná

Aspirovaná varianta předešle zmíněné samohlásky /t/ (4.1.1.3.) se v češtině nevyskytuje. Jak už je pro přepis aspirovaných hlásek v transkripcích kantonštiny typické, i zde je ve většině běžně používaných přepisů zvolen přepis z pohledu českého mluvčího zcela nevyhovující, neboť vede k nesprávné interpretaci laickým mluvčím.

IPA	t ^h
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	他 [t ^h a:ɿ] (JP: taa1; YL: tā)

4.1.1.5 Alveolární afrikáta neznělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „ts“, případně variantou zdůrazňující spojitost obou použitých znaků jako „t̪s“. Číselný identifikátor v rámci IPA je 132 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se vyskytuje a je zapisována znaky <C, c> (Nouza 1997).

Také u této hlásky přepis JP a YL není vhodný pro českého laického čtenáře. Zejména pak přepis této samohlásky dle YL, který by byl s největší pravděpodobností interpretován jako /j/, čímž by pro mluvčího kantonštiny došlo k záměně výrazu – např. k záměně 炸 (YL: já) [tsa:ɿ] za 咁 (YL: yá) [ja:ɿ].

IPA	ts/ t̪s (132)
znak v češtině	C/c
příklad čeština	co [t̪sɔ]
příklad kantonština	炸 [tsa:ɿ] (JP: zaa3; YL: ja)

4.1.1.6 Alveolární afrikáta neznělá aspirovaná

Aspirovaná varianta předešle zmíněné souhlásky /t̪s/ (4.1.1.5.). V češtině se nevyskytuje. Hlavním rysem aspirace je opoždění nástupu hlasivkového tónu vlivem většího proudu vzduchu (Rothenberg 2009).

Obdobná hláska existuje také v putonghua. V ČST prof. Švarného je přepisována jako *cch*, kde právě hláska [x] supluje jinak chybějící přídech u českého <c> (Vochala 2007).

IPA	ts ^h / t̪s ^h
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	查 [ts ^h a:ɿ] (JP: caa4; YL: chäh)

4.1.1.7 Velární ploziva neznělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „k“ s číselným identifikátorem 109 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se vyskytuje a je zapisována znaky <K> a <k> (Nouza 1997).

IPA	k (109)
znak v češtině	K/k
příklad čeština	kost [kɔst]
příklad kantonština	家 [ka:ɿ] (JP: gaa1; YL: gā)

4.1.1.8 Velární ploziva neznělá aspirovaná

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „k^h“ (IPA 2015). V češtině se nevyskytuje. Stejně jako u předchozích aspirovaných hlásek lze způsob přepisu JP a YL označit za nevhodný pro českého laického čtenáře.

IPA	k ^h
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	卡 [k ^h a:ɿ] (JP: kaa1; YL: kǎ)

4.1.1.9 Velární ploziva neznělá labializovaná

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „k^w“ (IPA 2015). V české promluvě se může objevit, avšak netvoří distinktivní rys (Matějka 1963). Hlavní rys labializace představuje zaokrouhlení rtů při vyslovování dané souhlásky (Ladefoged 1998).

Znak <w>, jež je pro přepis využíván jak transkripcí JP, tak YL, není pro českou ortografii neznámý, nicméně jeho realizace se v češtině liší od realizace v rámci zmíněných transkripcí. Namísto /w/ je dle ortografie spisovné češtiny interpretován jako /v/. Avšak v některých nářečích se ještě dnes můžeme setkat se zbytky oboutrné výslovnosti v (Např. Severovýchodočeská nářeční podskupina) (Ireinová 2015, Nouza 1997).

IPA	k ^w
znak v češtině	<i>nenení zastupena</i>
příklad čeština	kus [k ^w us]
příklad kantonština	瓜 [k ^w a:ɿ] (JP: gwaa1; YL: gwā)

4.1.1.10 Velární ploziva neznělá labializovaná aspirovaná

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „k^{wh}“ (IPA 2015). Ve spisovné češtině se nevyskytuje. Kromě problematiky v přepisech použitého písmene <w>, zmíněné u předchozího bodu 4.1.1.9., se zde opět setkáváme z hlediska českého čtenáře s nevhodností způsobu, jakým ostatní transkripční systémy kantonštiny přepisují aspirované samohlásky.

IPA	k ^{wh}
znak v češtině	<i>nenení zastupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	跨 [k ^{wh} a:ɿ] (JP: kwaa3; YP: kwa)

4.1.1.11 Glotální ploziva neznělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „ʔ“ s číselným identifikátorem 113 (IPA 2015, IPA 2005). Vyskytuje se v mnoha jazycích včetně češtiny, avšak v češtině netvoří samostatný foném a nemá grafické zastoupení (Newerkla 2002). Bývá také označována jako ráz, případně tvrdý hlasový začátek (Štěpánová 2016).

V kantonštině se vyskytuje na místě tzv. nulté iniciály u slabik začínajících samohláskou. Ekvivalentní pravidlo nalezneme také u češtiny. V prepisech kantonštiny do latinky se ráz obvykle neznačí.

Herzog pro grafické označení rázu v jazycích, v nichž netvoří samostatným fonémem, doporučuje jeho zápis apostrofem (Herzog 1934).

IPA	ʔ (113)
znak v češtině	<i>nenejí zastupena</i>
příklad čeština	používat [pøʔuzi:vət]
příklad kantonština	愛 [ʔo:iɿ] (JP: oi3; YL: oi)

4.1.1.12 Labiodentální frikativa neznělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „f“ s číselným identifikátorem 128 (IPA 2015, IPA 2005). Vyskytuje se v češtině, kde se zapisuje znaky <F> a <f> (Nouza 1997).

IPA	f (128)
znak v češtině	F/f
příklad čeština	foukat [ˈfɔʊkət]
příklad kantonština	飛 [fej̃] (JP: fei1; YL: fēi)

4.1.1.13 Alveolární frikativa neznělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „s“ s číselným identifikátorem 132 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se vyskytuje a je zapisována znaky <S> a <s> (Nouza 1997).

IPA	s (132)
znak v češtině	S/s
příklad čeština	svět [ʂvjet̚]
příklad kantonština	沙 [sa:l] (JP: saa1; YL: sā)

4.1.1.14 Glotální frikativa neznělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „h“ s číselným identifikátorem 146 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se nevyskytuje, avšak český jazyk používá znělý protějšek této hlásky, který je v IPA značený [ɦ] a v češtině zapisován znaky <H> a <h> (Rusínová 1995, Nouza 1997).

IPA	h (146)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	海 [hɔ:i̯ɥ ɿ] (JP: hoi2; YL: hói)

4.1.1.15 Alveolární laterální aproximanta

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „l“ s číselným identifikátorem 155 (IPA 2015, IPA 2005). V českém jazyce se vyskytuje a je zapisována znaky <L> a <l> (Nouza 1997).

IPA	l (155)
znak v češtině	L/l
příklad čeština	lak [lak]
příklad kantonština	刺 [la: ɿ] (JP: laa1; YL: lā)

4.1.1.16 Palatální aproximanta

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „j“ s číselným identifikátorem 153 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se vyskytuje a je zapisována znaky <J> a <j> (Nouza 1997).

Za pozornost zde stojí rozdílný zápis v USA vytvořené YL oproti JP, pocházející z AO HK.

IPA	j (153)
znak v češtině	J/j
příklad čeština	je [jɛ]
příklad kantonština	日 [jɛ̃ɿ] (JP: jat6; YL: yaht)

4.1.1.17 Labiovelární aproximanta znělá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „w“ s číselným identifikátorem 170 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se nevyskytuje. Její zbytky však najdeme

v některých českých nářečích (v Severovýchodočeské podskupině a Západní podskupině hanáckých nářečí) (Ireinová 2015, Kosek 2014). Tato hláska je blízká [u] (Ohala 1977).

IPA	w (170)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	挖 [wa:t̪] (JP: waat3; YL: waat)

4.1.1.18 Znělá bilabiální nazála

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „m“ a číselným identifikátorem 114 (IPA 2015, IPA 2005). Vyskytuje se také v češtině, ve které je zapisována znaky <M> a <m> (Nouza 1997).

Společně se znělou velární nazálou se jedná o jediné dvě samohlásky, které v kantonštině mohou samy o sobě tvořit slabiku, která se skládá pouze z této hlásky. Velmi frekventované jsou například výrazy záporu 唔 (JP: m4) a 唔 (JP: m4).

IPA	m (114)
znak v češtině	M/m
příklad čeština	muž [mʊʃ]
příklad kantonština	貓 [ma:u̯] (JY: maau1; YL: māau)

4.1.1.19 Znělá alveolární nazála

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „n“ a číselným identifikátorem 116 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se vyskytuje a je zapisována znaky <N> a <n> (Nouza 1997).

IPA	n (116)
znak v češtině	N/n
příklad čeština	na [na]
příklad kantonština	𪗇 [na:-ŋ] (JP: naa2; YL: ná)

4.1.1.20 Znělá velární nazála

Tato v kantonštině frekventovaně se vyskytující samohláska nemá v českém jazyce funkci samostatného fonému a v psané podobě jazyka nemá z důvodu fonologičnosti českého pravopisu ani vlastní symbol. Pro účel transkripce je tedy nezbytné určit jakým způsobem v ní bude tato fonémická hláska kantonštiny zapsána, aby

byla intuitivně bez další znalosti českým čtenářem interpretována co nejméně originální hlásce.

Byť tato hláska v češtině nemá vlastní foném, v mluvené podobě češtiny se vyskytuje v podobě alofonu alveolární nazály zapisované znaky <N> a <n>. K jejímu vzniku typicky dochází při výskytu zadopatrových souhlásek /k/ a /g/ za zmíněnými znaky <N> a <n> (Šefčík 2004). Například slova banka a tank.

IPA	ŋ (119)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	tank [taŋk]
příklad kantonština	昂 [ŋɔ:ŋJ] (JP: ngong4; YL: ngòhng)

Shrnutí

Tabulka č. 10: Samohlásky a sonory kantonštiny

artikulace		labiální	alveolární		palatální	velární		glotální
				sykavky a polosykavky			labial-izovaná	
nazála		m (M/m)	n (N/n)			ŋ		
ploziva	neaspirovaná	p (P/p)	t (T/t)	ts (C/c)		k (K/k)	k ^w	?
	aspirovaná	p ^h	t ^h	ts ^h		k ^h	k ^{wh}	
frikativa		f (F/f)		s (S/s)				h (H/h)
aproximanta			l (L/l)		j (J/j)		w	

V Tabulce č. 10 jsou shrnuty souhlásky a sonory kantonštiny. Hlásky, které mají vlastní grafém také v české ortografii jsou doplněny o tyto grafémy v závorce za znakem IPA.

Z celkového počtu 20 právě rozebraných samohlásek fonetického inventáře kantonštiny jich celkem 13 má paralelu s obdobnou pozicí ve fonologickém systému, tzn. podoným místem a způsobem tvoření, zároveň také v češtině. Z těchto 13 hlásek má 11 v češtině také své grafické zastoupení.

4.1.2 Samohlásky

Kantonština používá celkem 11 kontrastních samohlásek. Ty lze, vyjma hlásek /i:/, /y:/ a /u:/, dále rozdělit do párů krátká-dlouhá.

4.1.2.1 Otevřená střední nezaokrouhlená

V češtině frekventovaně vyskytující se samohláska zapisována grafémy <Á> a <á> (Nouza 1997). V transkripci YL se délka graficky nijak nevyznačuje, stojí-li hláska na konci otevřené slabiky, neboť v této pozici je samohláska vždy dlouhá. Z tohoto pohledu pro rozlišení délky dané hlásky není potřeba zvláštního grafického znázornění (Matthews 2010).

IPA	a: (304)
znak v češtině	Á/á
příklad čeština	Jáma [ja:ma]
příklad kantonština	沙 [sa:l] (JP: saa1; YL: sā)

4.1.2.2 Téměř-otevřená střední nezaokrouhlená

Zatímco v češtině je rozdíl mezi dlouhým a krátkým /a/ především v délce doby realizace hlásky, v kantonštině je u každého členu této dvojice mírně rozdílná artikulace a krátké „a“ je více zavřené než jeho dlouhý protějšek.

IPA	ɐ (324)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	新 [sɐn1] (JP: san1; YL: sǎn)

4.1.2.3 Polootevřená přední nezaokrouhlená

V češtině vyskytující se samohláska, jež je značena grafémy <É> a <é> (Nouza 1997).

IPA	ɛ: (303)
znak v češtině	É/é
příklad čeština	lék [lɛ:k]
příklad kantonština	些 [sɛ:l] (JP: se1; YL: sē)

4.1.2.4 Polootevřená přední nezaokrouhlená

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „e“ s číselným identifikátorem 302 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se vyskytuje v brněnském akcentu. Například slovo *led* je vysloveno jako [let] nikoli jako [lɛt] (Dankovičová 1999). Zapisuje se znaky <E> a <e> (Nouza 1997).

IPA	e (302)
znak v češtině	E/e
příklad čeština	led [let]
příklad kantonština	你 [nei ₁ H] (JP: nei5; YL: néih)

4.1.2.5 Polootevřená zadní zaokrouhlená dlouhá

Spisovná čeština tuto hlásku nezná, avšak v promluvě českých mluvčích se v některých regionech České republiky můžeme setkat s otevřenější výslovností, nežli je tomu u standardu. Jedná se zejména o Čechy, zvláště pak o Prahu (Dufková 2012). Zapisuje se znaky <O> a <o>.

IPA	ɔ: (306)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	oko [ɔkɔ]
příklad kantonština	愛 [ʔɔ:iɪ] (JP: oi3; YL: oi)

4.1.2.6 Polootevřená přední nezaokrouhlená

V češtině je používáno středové [ɔ], některými autory také popisováno jako [o] (Dufková 2012). Zapisuje se však v obou případech stejnými grafémy <O> a <o> (Nouza 1997).

IPA	o (307)
znak v češtině	O/o
příklad čeština	oko [ɔkɔ]/[oko]
příklad kantonština	好 [hou] (JP: hou2; YL: hóu)

4.1.2.7 Polozavřená střední zaokrouhlená

Zápis této samohlásky je v transkripcích kantonštiny značně diverzifikovaný. Vezmeme-li 8 nejběžněji používaných transkripcí, pak se pouze v této množině setkáme celkem se 7 různými zápisy (eu, ê, oe, eo, eu, u, œ).

IPA	ɵ (323)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	出 [ts ^h ɵ ¹] (JP: ceot1; YL: chēut)

4.1.2.8 Polootevřená přední zaokrouhlená dlouhá

V češtině nevyskytující se samohláska. Společně se samohláskou /ø/ tyto hlásky tvoří pár dlouhá-krátká.

IPA	œ: (311)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	著 [tsœ:k̄] (JP: zoek6; YL: jeuhk)

4.1.2.9 Zavřená přední nezaokrouhlená dlouhá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „i:“ s číselným identifikátorem 301 (IPA 2015, IPA 2005). V češtině se zapisuje znaky <í> a <i> (Nouza 1997).

IPA	i: (301)
znak v češtině	í/i
příklad čeština	bílí ['bi:li:]
příklad kantonština	詩 [si:l] (JP: si1; YP: sī)

4.1.2.10 Zavřená zadní zaokrouhlená dlouhá

V rámci IPA je tato hláska reprezentována znakem „u:“ s číselným identifikátorem 308. V české ortografii se tato samohláska zapisuje ve dvou variantách lišících se v použité diakritice. Tento stav je dán historicky a výslovnost obou způsobů zápisů je dnes totožná.

IPA	u: (308)
znak v češtině	Ú/ú nebo Ů/ů
příklad čeština	úl [u:l]
příklad kantonština	夫 [fu:l] (JP: fu1; YP: fū)

4.1.2.11 Zavřená přední zaokrouhlená dlouhá

Samohláska vyskytující se v mnoha čínských jazycích včetně putonghua, ale také například v němčině, kde je jako přehlasované <u> zapisována znaky <Ü> a <ü> (Cvrček 2010). Tímto znakem je zapisována také v ČST prof. Švarného (Vochala 2007).

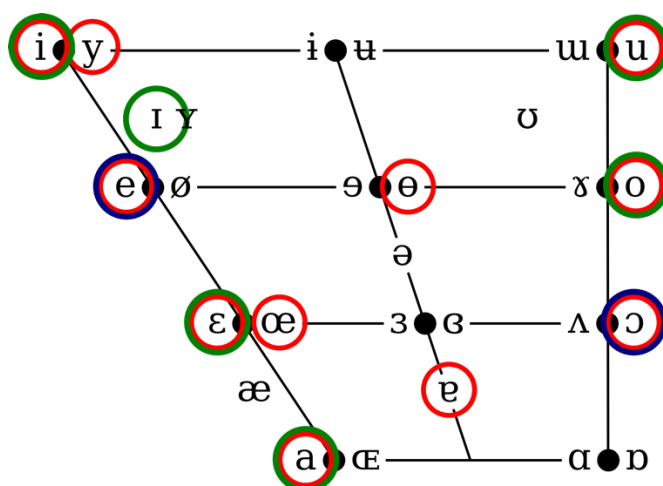
Při krátké výslovnosti má tendenci k centralizované výslovnosti, neboť mluvidla nemají dostatek času dostat se do krajních poloh.

IPA	y: (309)
znak v češtině	<i>není zastoupena</i>
příklad čeština	<i>nevyskytuje se</i>
příklad kantonština	書 [sy:ɿ] (JP: syu1; YL: syū)

Shrnutí

Z celkového počtu 11 samohlásek používaných kantonštinou jich 6 z nich existuje také ve spisovné češtině. Typickým rysem odlišujícím české samohlásky od souboru samohlásek kantonštiny jsou páry krátká-dlouhá, které se v případě kantonštiny od sebe artikulací liší podstatně více, než je tomu v případě češtiny.

Obrázek č. 5: Vokalický trojúhelník českých a kantonských samohlásek

Obrázek č. 5 schematicky znázorňuje jednotlivé samohlásky kantonštiny (červeně), spisovné češtiny (zeleně) a zmíněných akcentů češtiny (modře) v rámci tzv. vokalického trojúhelníku. Názorně je zde zobrazen překryv daných množin.

4.2 Slabika

Slabiku kantonštiny lze v základu rozdělit na iniciálu a finálu (Matthews 2010). V rámci finály pak dále rozlišujeme jádro a kodu (Bauer 1997). Jelikož právě toto rozdělení zachycuje charakteristické soubory hlásek vymezujících se svou realizací vůči ostatním těmto kategoriím (např. konsonantní kody), je tato kategorizace použita pro nadefinování jednotlivých přepisů hlásek, jež se v češtině nevyskytují.

4.2.1 Iniciály

Iniciály jsou v kantonštině tvořeny souhláskami (Matthews 2010). Rozbor souhlásek kantonštiny z Kapitoly 4.1 ukazuje, že některé hlásky z tohoto souboru jsou vlastní také češtině, přičemž většina z hlásek nacházejících se zároveň v repertoárech samohlásek obou z jazyků mají v češtině funkci samostatného fonému a tedy také vlastní grafém.

Tyto souhlásky je tedy možné přímo zapsat dle českých ortografických zvyklostí a pro čtenáře bude jejich interpretace intuitivní a realizace velmi blízká, ne-li totožná, s realizací daných hlásek mluvčím kantonštiny. Soupis těchto souhlásek je uveden v Tabulce č. 10 (vyznačeny tučným písmem).

Pro českou ortografii neznámé samohlásky kantonštiny lze rozdělit do 5 okruhů – velární nazála (η), labializace (k^w , k^{wh}), aspirace (p^h , t^h , \widehat{ts}^h , k^h , k^{wh}) a znělá labiovelární aproximanta (w). Následující text se postupně věnuje jednotlivým těmto množinám.

4.2.1.1 Velární nazála

Tato v kantonštině frekventovaně se vyskytující samohláska, která může tvořit jak iniciálu (ZH: 牙; JP: ngaa4), tak járo (ZH: 五; JP: ng5) a rovněž také kodu slabiky (ZH: 方; JP: fong1) (Bauer 1997), v českém jazyce netvoří samostatný foném a v psané podobě jazyka nemá vlastní symbol (Cvrček 2010).

Přestože hláska $[\eta]$ v češtině nemá funkci samostatného fonému, vyskytuje se obligatorně jako alofon písmene $\langle n \rangle$ ve slovech obsahujících sekvenci alveolární nazály následované velárními souhláskami $[k]$ a $[g]$ (Cvrček 2010). Například ve slovech **banka** [baŋka], **tank** [taŋk], **lanko** [laŋko] či **mango** [maŋgo].

Jelikož se jedná o jediný případ systematického výskytu této hlásky v češtině, nabízí se tedy 2 varianty jejího přepisu – konkrétně $\langle nk \rangle$ a $\langle ng \rangle$ – které by simulovaly podmínky jejího výskytu v češtině a v případě řetězce $\langle ng \rangle$ rovněž odpovídaly způsobu přepisu této nosovky napříč transkripcemi čínských jazyků do latinky (ČST vytvořenou s důrazem na ortografii češtiny nevýjmaje).

Avšak takto by pro účel transkripce docházelo také k nechtěné realizaci druhé ze samohlásek řetězce. Z hlediska kantonštiny by tak vzhledem ke struktuře její slabiky (viz

Kapitola 1.4.4) docházelo potenciálně k artikulaci dvou slabik. Například výraz 午 (JP: ng5) by mohl být dle výše zmíněného přepsán jako <ng>, což by pravděpodobně bylo českým mluvčím vysloveno jako /ng/ či /ŋg/, nikoli však /ŋ/.

Jako vhodnější se zde tedy jeví zápis v podobě <n>, tedy grafémem pod nímž se jako alofón tato samohláska v češtině vyskytuje. Tato podoba zápisu redukuje míru vzdálenosti výslovnosti od originálu.

4.2.1.2 Labializace

Labializace představuje jev, při kterém je daná hláska vyslovena se zaokrouhlenými rty (Ladefoged 1998). Konkrétně v kantonštině se jedná o koartikulaci velární souhlásky /k/ současně s bilabiálou /w/ (Matthews 2010). K tomuto jevu dochází také v češtině, a to u sekvence písmen <k> a <u>. Například u slov **kus** [k^wus], či **kurník** [k^wur̩ni:k]. V češtině však labializované *k* netvoří samostatný foném.

K labializaci souhlásek dochází v kantonštině ve dvou případech, a to u iniciály [k^w] a u její aspirované varianty [k^{wh}] (Matthews 2010).

Řada odborníků, především pak v komparativních studiích kantonštiny a putonghua, však labializaci vůbec nezohledňuje a namísto labializované iniciály /k/ tento fonetický jev popisuje jako labializace prostou iniciálu /k/ následovanou samohláskou /u/, kterou řadí již do finály (Matthews 2010).

V mluvené řeči existuje v některých případech tendence zjednodušovat je na pouhé /k/, případně jeho aspirovanou variantu. Děje se tak především pokud jsou následovány samohláskami /u/ a /o/ – například ve výrazu gwok (YL) (ZH: 國), který je poté vysloven jako [kok̚]. Takováto forma bývá používána především mladšími mluvčími a v méně formálním projevu (Matthews 2010).

Stephen Matthews poukazuje na fakt, že rozdíl mezi zjednodušenou a nezjednodušenou formou výslovnosti je velmi malý, neboť rty jsou při artikulaci /w/ i /u/ podobně zaokrouhleny (Matthews 2010).

Jelikož je rozdíl mezi labializovanou samohláskou /k/ a řetězcem /ku/ velmi malý, pro účely české transkripce se tedy přikláním k použití zápisu této samohlásky řetězcem <ku>, jenž bude v souladu s českou ortografií vyslovován jako [ku].

Avšak na otázku, jak interpretovat tuto hlásku v rámci konceptu české transkripce, nelze jednoznačně odpovědět, neboť její interpretace jako labializované konsonanty může být z pohledu přepisu problematická v případě, kdy je tato konsonanta bezprostředně následována samohláskou [u]. Příkladem by zde mohl být výraz 膺 (JP: kwui2). Ten by poté v české transkripci mohl být přepsán jako <kchuí> s výskytem sekvence dvou písmen <u> bezprostředně za sebou, na což v češtině nenarazíme a pro českého mluvčího by tak byl tento jev neintuitivním.

Z tohoto pohledu by se vzhledem ke zvyklostem českého čtenáře nabízela jako vhodnější interpretace této hlásky spíše jako iniciály /k/ následované samohláskou /u/, již však v rámci finály. Předělo by se tak výskytu dvou za sebou bezprostředně následujících <u>.

Pro potřeby přepisu v rámci některých českých nářečí, které si uchovávají zbytky labiovelární hlásky [w], by bylo možné použít přepisu <kw> pro [k^w] a <kchw> pro [k^{wh}]. Ostatní mluvčí češtiny by však pravděpodobně písmeno <w> interpretovali dle ortografie spisovné češtiny jako [v], čímž by nedošlo zaoblení rtů coby hlavního rysu labializace.

Nicméně frekvence takovéto sekvence, kdy by hláska [k^w], případně [k^{wh}], byla bezprostředně následována hláskou /u/, je velmi nízká. Ve slovníku „Guangzhouyin Zidian“, obsahujícím zhruba 8 500 znaků, se takováto sekvence nevyskytuje vůbec. V obsáhlejší slovníku „CC-Canto Cantonese-English“ obsahujícím 25 000 záznamů, lze nalézt dva takovéto výrazy (膺 [JP: kwui2] a 𠵹 [JP: kwun3]).

V mluvené řeči se ovšem s podobnými výrazy lze setkat častěji. Například na území HK je používán hovorový výraz gwú (YL) [k^wu:] (ZH: 客; JP: gwu2), jež bývá kodifikován jako haak3 (JP) [ha:k̚] (Matthews 2010). Rovněž se můžeme setkat s několika toponymy obsahujícími tuto sekvenci hlásek. Jsou to např. Sok Kwu Wan (ZH: 索罟灣), Lung Kwu Tan (ZH: 龍鼓灘) a Shek Kwu Chau (ZH: 石鼓洲).

Vzhledem k poměrně velmi malému výskytu dané sekvence a možnosti přímé převoditelnosti iniciál mezi nejrozšířenějšími transkripcemi kantonštiny, zejména pak JP a YL, jež tyto labializované samohlásky interpretují jako iniciálu, se i přes určitou potenciální neintuitivnost pro českého čtenáře ve zmíněných případech, příkláním k interpretaci labializovaných samohlásek /k/ a /k^h/ v rámci české transkripce také jako iniciál a jejich přepisu ve formě <ku> a <kchu>.

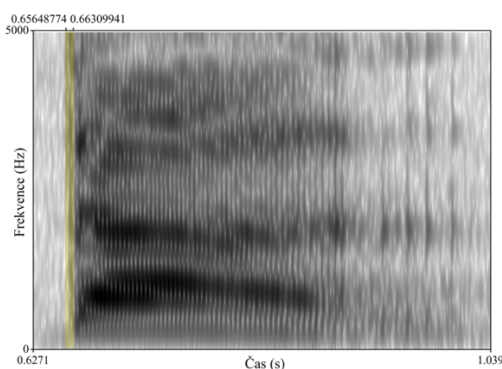
4.2.1.3 Aspirované samohlásky

Hlavní charakteristiku aspirovaných samohlásek představuje nástup hlasivkového tónu a jeho vazba na určité hlásky (viz Kapitola 1.4.1) (Kim 1970). V kantonštině se aspirace vyskytuje u neznělých ploviv [p], [t], [tʰ], [k], a [kʷ]. Její intenzita je střední. Nástup hlasivkového tónu přichází zhruba po 80-90 ms (Lam 2010).

ČST prof. Švarného aspirované samohlásky zapisuje pomocí řetězce dané samohlásky a bezprostředně následujícího písmene *ch*.

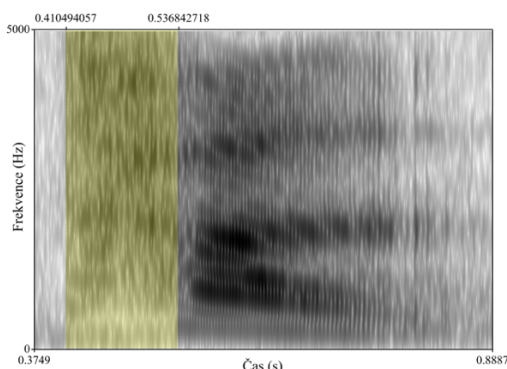
Ze srovnání spektrogramů Obrázků č. 7 a 9, jež zachycují aspirovanou hlásku [tʰ] a výslovnost řetězce *tchan* obsahujícího sekvenci [tx], je patrné, že prostřednictvím tohoto zápisu skutečně dochází k obdobnému efektu na zpoždění nástupu hlasivkového tónu, jaký můžeme pozorovat u aspirovaných hlásek.

Obrázek č. 6: Spektrogram [tan]

Zdroj: Zh-tan4.ogg. *Wikimedia Commons* [online audio]. Wikimedia Foundation, 2011 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/52/Zh-tan4.ogg>

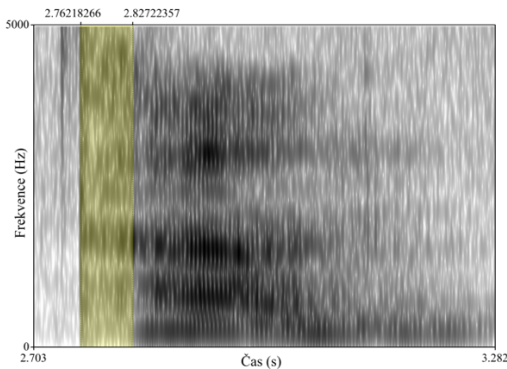
Obrázek č. 7: Spektrogram [tʰan]

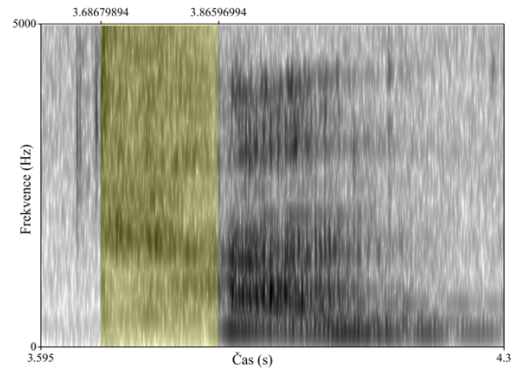
Zdroj: Zh-dan4.ogg. *Wikimedia Commons* [online audio]. Wikimedia Foundation, 2011 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c2/Zh-dan4.ogg>

Obdobné akustické stavby je však možné částečně dosáhnout mimo vyslovení neaspirované konsonanty bezprostředně následované hláskou [x] také obdobnou sekvencí s využitím samohlásky [ɰ] (viz Obrázek č. 8).

Obrázek č. 8: Spektrogram [tʰian]

Obrázek č. 9: Spektrogram [txan]

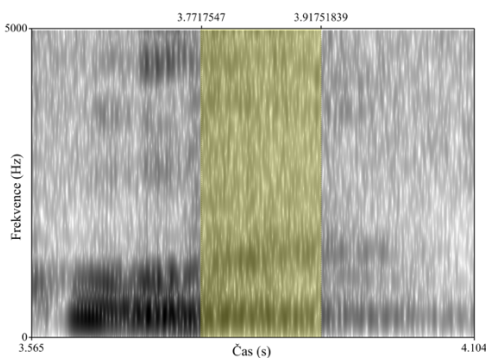

Vzhledem k analýze spektrogramů a ke znělému charakteru hlásky [ɰ] (aspirované hlásky kantonštiny jsou neznělé) se ukazuje být vhodnější volbou hlásk [x], zapisovaná v české ortografii grafémy <Ch> a <ch>.

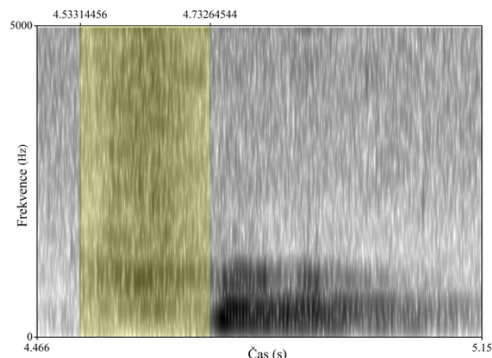
Neaspirované samohlásky [p], [t], [tʰ] a [k] česká ortografie zapisuje jako <p>, <t>, <c> a <k>. Pro zápis jejich aspirované podoby v rámci této transkripce tedy doporučuji použít sekvenci písmen dané souhlásky doplněnou o grafém <ch> (*pch*, *tch*, *cch* a *kch*).

V Kapitole 4.2.1.2 byl přepis hlásky [k^w] stanoven jako <ku>. Pokud analogicky použijeme sekvenci s grafémem <ch>, přichází v potaz pouze varianta vložení písmene *ch* mezi oba grafémy přepisu, tedy zápis řetězcem „kchu“. Přidání samohlásky *ch* až na konec řetězce by totiž vytvořením vzorce CVC způsobilo s ohledem na strukturu slabiky kantonštiny *de facto* vznik samostatné slabiky. Tento zápis by tudíž narušil zachování obsažené informace. Přepisem pomocí řetězce „kchu“ se také spíše dosáhne odpovídající výslovnosti nežli zápisem pomocí řetězce „kuch“. Tento fakt je možné vidět na spektrogramech níže (viz Obrázek č. 10 a 11).

Obrázek č. 10: Spektrogram [kux]

Obrázek č. 11: Spektrogram [kxu]

4.2.1.4 Znělá labiovelární aproximanta

Sonory lze definovat v rámci kontrastních párů se svými „protějšky“ z oboru samohlásek. V případě hlásky [w] se jedná o zadní zavřenou labiovelární samohlásku [u] (Ball 2014).

Pro svůj blízký charakter se tak /u/ nabízí jako vhodná volba pro substituci dané hlásky v české transkripci právě touto zadní zavřenou samohláskou v češtině zapisovanou písmeny <u> a <U> (Ohala 1977, Cvrček 2010).

Souhrn

Tabulka č. 11 obsahuje přehled doporučených forem přepisu souhlásek, které v české ortografii nemají vlastní reprezentaci (vyznačeny tučně).

Tabulka č. 11: Přehled forem přepisu souhlásek a sonor kantonštiny

artikulace	labiální	alveolární		palatální	velární		glotální
			sykavky a polosykavky			labializované	
nasála	m (m)	n (n)			ŋ (n)		
ploziva	neaspirovaná	p (p)	t (t)	ts̃ (c)	k (k)	kʷ (ku)	
	aspirovaná	pʰ (pch)	tʰ (tch)	ts̃ʰ (tch)	kʰ (kch)	kʷʰ (kchu)	
frikativa	f (f)		s (s)				h (h)
aproximanta		l (l)		j (j)		w (u)	

4.2.2 Finály

Finály jsou v kantonštině tvořeny jednou či dvěma samohláskami, případně také kombinací samohlásky a souhlásky (Matthews 2010). Jádro slabiky mohou tvořit také samotné slabičné souhlásky [ŋ] a [m] (Bauer 1997).

4.2.2.1 Monoftongy

Dle API repertoár samohlásek kantonštiny obsahuje celkem 11 samohlásek (Zee 2015). Jejich přehled nabízí Tabulka č. 12. Tučně zvýrazněny takové samohlásky, jež jsou společné s češtinou. Tyto samohlásky jsou rovněž doplněny v závorce o korespondující grafém dle české ortografie.

V případě těchto samohlásek je třeba se pozastavit u zavřené zadní zaokrouhlené samohlásky [u], a to konkrétně u formy diakritického zápisu její dlouhé varianty, kterou

česká ortografie zná dvojí – ú a ů. Jelikož se v případě přepisu nejedná o vlastní česká slova, ale o slova cizího původu, z pohledu české ortografie se pro účely této transkripce nabízí pouze jedna varianta, a to *u* s čárkou: <ú> (Cvrček 2010).

Tabulka č. 12: Přehled průniku samohláskových repertoárů

	přední				střední		zadní	
	nezaokrouhlená		zaokrouhlená		krátká	dlouhá	krátká	dlouhá
	krátká	dlouhá	krátká	dlouhá				
zavřená		i: (í)		y:				u: (ú)
polootvřená	e	ɛ: (é)	ø	œ:			o (o)	ɔ:
otevřená					ɐ	a: (á)		

Ze samohlásek mimo zvukový inventář češtiny představují pro českého mluvčího neznámý jev především přední zaokrouhlené samohlásky, neboť v češtině jsou všechny přední samohlásky nezaokrouhlené (Hála 1960).

Samohlásky v Tabulce č. 12 nezvýrazněné spisovná čeština nezná. Proto je nezbytné pro ně najít v rámci české ortografie patřičné grafické vyjádření. Těmto šesti samohláskám jsou věnovány následující řádky, na kterých pro ně budou nalezeny nejbližší protějšky dle možností fonetického inventáře češtiny.

Zavřená přední zaokrouhlená samohláska dlouhá

Na vokalickém trojúhelníku z Obrázku č. 5 lze vidět, že jako nejbližší samohláska češtiny se v tomto případě nabízí hláska [i], jež se v češtině vyskytuje u dlouhého <í> a <y> (Dankovičová 1999, Cvrček 2010).

Jelikož je již písmeno <í> využito pro přepis jiné hlásky kantonštiny, která bývá v obou jazycích identifikována stejně jako [i:], doporučil bych pro přepis hlásky [y:] zvolit písmeno <ý>. Důvodem je zachování jednoznačné distinkce mezi výrazy pro účel převodu do jiných transkripcí.

Polozavřená přední nezaokrouhlená samohláska krátká

Takto charakterizovaná samohláska se v češtině místně vyskytuje a je typická především pro některá moravská nářečí. Příkladem může být výslovnost slova *led* jako [let], s níž se setkáme u brněnského akcentu (Palková 1994). V takovýchto případech se zapisuje znakem <E> a <e>. Proto i pro účel této transkripce bych jako přepis dané hlásky

použil zápis tímto grafémem, patřícím v rámci ortografie spisovné češtiny k poměrně blízké samohlásce [ɛ].

Polootevřená přední zaokrouhlená samohláska dlouhá

Samohláska v rámci IPA zapisovaná znakem „œ:“ (IPA 2015) s přiřazeným číselným kódem 311 (IPA 2005). Nejbližší alternativou z množiny českého souboru samohlásek je dle vokálního trojúhelníku (viz Obrázek č. 5) hláska [ɛ], zapisovaná znakem <e>.

Jelikož kantonština obsahuje také hlásku artikulací blízkou [ɛ:], je na místě právě zmíněný zápis vyhradit této hlásce. Pokud by se daný zápis použil také pro hlásku [œ], velmi výrazně by se tak zredukoval počet finál rozlišovaných transkripcí, čímž by se zhoršila, až znemožnila identifikace některých výrazů uvedených v českém přepisu.

Na rozdíl od standardní výslovnosti hlásky /œ/ je v kantonštině tato samohláska artikulována výrazně středově (Bauer 1997). Tento fakt není ve schématické úpravě vokálního trojúhelníku (viz Obrázek č. 5) zachycen. Spisovná čeština obdobně středovou hlásku nemá (Dankovičová 1999).

Jako o ideální substituci by se zde dalo mluvit o dvojhlásce s obdobnou charakteristikou, nicméně čeština zná pouze dvojhlásky *au*, *ou* a *eu* (Pálková 1994), přičemž z těchto tří souhlásek pouze *ou* je češtině vlastní. Zbývající diftongy se vyskytují v cizích slovech (Cvrček 2010).

Z repertoáru českých dvojhlásek má nejbližší požadovanou charakteristiku diftong *eu*, avšak jeho artikulace je značně zavřenější.

Jako nejvhodnější přijatelné řešení se nabízí hiátové *oe*, jež přinutí mluvidla vyslovit obojí hlásky více středově. Zejména pak při rychlejší realizaci. V rámci možností se tedy výslovnost maximálně přiblíží výslovnosti požadované.

Pro účel přepisu doporučuji namísto <e> zápis řetězcem <oe> bez uvedení diakritické čárky označující délku, neboť smyslem tohoto přepisu je dosažení pokud možno co nejvíce středové výslovnosti a dlouhá výslovnost by poskytla mluvidlům dostatek času na zaujetí krajnějších poloh vlastním oběma z hlásek [o] i [ɛ].

Polozavřená střední zaokrouhlená samohláska krátká

Krátký protějšek dlouhé hlásky /œ/ (Bauer 1997). Její artiklace je oproti /œ/ posunuta mírně dozadu. Rovněž se jedná o hlásku, která v češtině nemá svůj protějšek.

Pro podobnost obou zmíněných hlásek doporučuji použít přístup analogický zápisu hlásky [œ]. S tím rozdílem, že daná písmena budou uvedena v opačném pořadí („eo“) tak, aby se po převodu výrazu do české transkripce zachovala distinkce daného výrazu a bylo možné daný výraz jednoznačně převést do transkripce jiné.

Téměř otevřená střední samohláska krátká

Tato samohláska je v kantonštině krátkým protějškem k dlouhé hlásce /a:/. Její artiklace je velmi blízká hlásce [a] (Bauer 1997).

Z repertoáru samohlásek češtiny je této samohlásce nejbližší právě [a], zapisované písmeny <A> a <a>. Nabízí se tedy použití tohoto zápisu coby způsobu přepisu hlásky [ɐ].

Polootevřená zadní zaokrouhlená samohláska dlouhá

Hlásky svou artikulací blízká [o]. Jak je známo, otevřená výslovnost samohlásek se často vyskytuje u pražanů, ale také u severočechů, doložena je i u mluvčích z východních Čech (Štěpánová 2016).

S hláskou [ɔ] se tedy v rámci češtiny můžeme setkat v těchto regionech s tendencí k otevřené výslovnosti. Slovo *oko* pak může být takovýmto mluvčím interpretováno jako [ɔko].

Jelikož v kantonštině se takto artikulovaná samohláska vyskytuje pouze v dlouhé kvantitě, pokládám za vhodné pro přepis zvolit zápis grafémem <ó>, který odpovídá zápisu této hlásky v některých regionech České republiky, a zápisu charakterem blízké hlásky [o] pro ostatní mluvčí češtiny.

Shrnutí

Při stanovování pravidel přepisu samohlásek finál bylo třeba učinit několik kompromisních rozhodnutí, jež v několika případech vedly k poměrně značnému vzdálení výslovnosti přepisu od původní výslovnosti dané hlásky v kantonštině.

U některých transkripcí kantonštiny se setkáme s nevyznačováním dlouhých samohlásek u otevřených slabik končících právě danou samohláskou. Jako příklad je

možné uvést částici 呀 v přepise YL: a (v kontrastu s přepisem částice 埃: aai). Některé transkripce pak délku nezohledňují vůbec (Guangdong Romanisation).

Protikladem tohoto přístupu je česká transkripce, která délku samohlásky zpravidla vyznačuje vždy, s jedinnou výjimkou v případě hlásky /œ:/. To je dáno potřebou přiblížit se původní výslovnosti (viz část této kapitoly věnovaná polootevřené přední zaokrouhlené dlouhé samohlásce [œ:]).

Tabulka č. 13: Přehled přepisu samohlásek kantonštiny

	přední				střední		zadní	
	nezaokrouhlená		zaokrouhlená		krátká	dlouhá	krátká	dlouhá
	krátká	dlouhá	krátká	dlouhá				
zavřená		i: (í)		y: (ý)				u: (ú)
polootevřená	e (e)	ɛ: (é)	ø (oe)	œ: (eo)			o (o)	ɔ: (o)
otevřená					ɐ (a)	a: (á)		

4.2.2.2 Diftongy

Kantonština má značně složitý systém dvojhlásek (Zee 1999). Naproti tomu čeština zná pouze tři dvojhlásky (*au*, *ou* a *eu*) (Palková 1994). Všechny tyto tři dvojhlásky se vyskytují taktéž v kantonštině (Bauer 1997).

Tabulka č. 14: Výskyt dvojhlásek češtiny v kantonštině

příklad výskytu	IPA dvojhlásky	česká transkripce dvojhlásky
九	[a:u]	áu
告	[ou]	ou
掉	[ɛ:u] (standardně [i:u])	éu

Zdroj: ZEE, E. Chinese (Hong Kong Cantonese). *Journal of the International Phonetic Association*, 1991, 21(1), 46-48. ISSN 0025-1003.

Výskyt dvojhlásky *eu*, uvedený v posledním řádku Tabulky č. 14, se týká pouze alternativní výslovnosti používané některými mluvčími kantonštiny v hovorové řeči (Bauer 1997). Výraz 掉 může být v závislosti na zvyklostech daného mluvčího kantonštiny vysloven jako diu6, deu6 či zaau6 (JP). S jiným příkladem se můžeme setkat v rámci AO HK, kde je podstatné jméno *bota* vyslovováno jako heu1 (JP) (Matthews 2010).

Kromě v přehledu zmíněných výskytů se v českém přepisu rovněž může objevit dvojhláska *au* přepisující dvojhlásku kantonštiny [ɐu].

U zbývajících diftongů kantonštiny lze pro stanovení jejich přepisu aplikovat pravidla transkripce monoftongů shrnutých v Tabulce č. 13, které budou aplikovány na každou ze složek daného diftongu. Nutno dodat, že v rámci češtiny se již nebude jednat o dvojhlásku, tedy *de facto* jednu hlásku měnící v průběhu svého trvání svou kvalitou (Bauer 1997).

Tabulka č. 15: Přehled dvojhlásek kantonštiny a jejich přepisu

příklad výskytu	IPA dvojhlásky	česká transkripce
介 (JP: gaai3)	a:i	ái
雞 (JP: gai1)	ɐi	ai
交 (JP: gaau1)	a:u	áu
九 (JP: gau2)	ɐu	au
你 (JP: nei5)	ei	ei
掉 (JP: deu6)	ɛ:u	éu
水 (JP: seoi2)	ɵy	oey
愛 (JP: oi3)	ɔ:i	ói
會 (JP: wui2)	u:i	úi
好 (JP: hou2)	ou	ou

Poznámka: dvojhláska [ɛ:u] se vyskytuje pouze v hovorové řeči (Bauer 1997).

Zdroj: ZEE, E. Chinese (Hong Kong Cantonese). *Journal of the International Phonetic Association*, 1991, 21(1), 46-48. ISSN 0025-1003.

4.2.2.3 Konsonantní kody

Na pozici kody slabiky se u kantonštiny vyskytují kromě samohlásek (/i/, /u/ a /y/) a sonor (/m/, /n/ a /ŋ/) také konsonanty (/p/, /t/ a /k/), které mají výrazně odlišný charakter (Bauer 1997).

Jejich dominantní charakteristikou je asimilovaná detenze. Tyto konsonanty jsou sice artikulovány, avšak bez uvolnění proudu vzduchu. Pro anglického, a pravděpodobně tedy také českého posluchače, mají tyto kody tendenci znít jako ráz (Matthews 2010).

Byť je pro českého mluvčího daný způsob artikulace neznámý, jedná se z pohledu kantonštiny o distinktivní rys a není proto možné jej vypustit či klasifikovat jako pouhý ráz. V závislosti na povaze aplikace transkripce doporučuji jeden ze dvou následujících způsobů zápisu konsonantních kod:

1. Zápis analogický například k přepisu JP, tedy zapsání konsonantní finály za zbytek slabiky bez jakékoli další úpravy (např. pák [ZH: 佰]).
2. Zápis graficky znázorňující odlišný charakter samohlásky. Za vhodný způsob pokládám například použití indexu (např. pá^k či pá_k [ZH: 佰]), či uvedení daného písmene v závorce (např. pá(k) [ZH: 佰]). Čtenář by tak měl jasnou informaci o rozdílném charakteru výslovnosti dané souhlásky a zároveň by došlo k zachování distinkce výrazů a možnost jejich jednoznačného převodu do ostatních transkripcí.

Jejich kompletní realizování by mohlo vést z pohledu mluvčího kantonštiny k vyslovení další slabiky a zkomolení té původní. Například při realizaci přepisu výrazu 佰 (JP: baak3) by mohlo dojít k vzniku další slabiky [kə] znějící podobně jako částice 嘅 (JP: ge2), přičemž původní slabika by získala podobu [pa:] (JP: baa3), která v tomto konkrétním případě odpovídá variantní výslovnosti původního výrazu 佰, avšak jednalo se by pravděpodobně spíše o výjimku a obvykle by došlo k výraznější změně významu vysloveného.

4.3 Tóny

Obdobně jako způsob artikulace konsonantních kod kantonštiny je také používání tónů k distinkci slov pro českého mluvčího neznámé. A stejně tak jako u právě zmíněných kod, i v případě tónů je pro zachování možnosti identifikovat původní výraz kantonštiny nezbytné vnést informaci o daném jevu také do přepisu.

Vzhledem k zacílení této transkripce na laického uživatele lze však předpokládat, že navzdory faktu, že kantonština je tónovým jazykem, bude obvykle tón při uvádění přepisu zanedbán, stejně jako tomu často bývá v případě přepisů putonghua využívajících transkripce pinyin a ČST, jedná-li se o text určený široké veřejnosti, kdy bývají obvykle jednotlivé slabiky uváděny bez jakéhokoli označení tónů.

Obrázek č. 12: Sken grafiky z periodika Lidové noviny

Zdroj: Kudy povede Nová hedvábná stezka? *Lidové noviny*. Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISSN 0862-5921.

Na Obrázku č. 12 je příklad takového způsobu přístupu k přepisu čínských výrazů. Konkrétně byla použita ČST. Ať již v případě přepisu toponym (Šen-čen [ZH: 深圳]), či jména čínského prezidenta (Si Ťin-pching [ZH: 习近平]), byly tóny zanedbány.

Transkripce kantonštiny obvykle využívají dvou způsobů zápisu tónu – číselný kód a diakritická znaménka. Některá pak zmíněné doplňují o další prvky. Transkripce YP doplňuje značení diakritikou o značení písmem a nulový znak (viz Kapitola 2.3.4).

Vzhledem k tomu, že tento koncept české transkripce již využívá diakritiky ke značení dlouhých samohlásek, jako vhodnější pro účel české transkripce se jeví značení tónů číselným kódem, a to dle konvence dané obecným konsenzem ohledně číselných kódů označujícím tóny u transkripce kantonštiny – čísla od 1 do 6 (potažmo 1 až 9). Přičemž vezmeme-li v potaz pravděpodobnou tendenci k zanedbání tónu u českého přepisu, konkrétní formu zápisu číselného kódu lze nechat na autorovi.

Tabulka č. 16: Přepis tónů kantonštiny

název ve znacích	IPA	popis	číselný kód
陰平 (JP: jam1ping4)	˥ / ˥˥	vysoký rovný nebo vysoký klesající	1
陰上 (JP: jam1soeng5)	˥˥	střední stoupající	2
陰去 (JP: jam1heoi3)	˥	střední rovný	3
陽平 (JP: joeng4ping4)	˩ / ˩	hluboký klesající	4
陽上 (JP: joeng4soeng5)	˩˩	hluboký stoupající	5
陽去 (JP: joeng4heoi3)	˩	hluboký rovný	6
高陰入 (JP: gou1jam1jap6)	˥	vstupující vysoký	1 (7)
低陰入 (JP: dai1jam1jap6)	˥	vstupující střední	3 (8)
陽入 (JP: joeng4jap6)	˩	vstupující hluboký	6 (9)

Poznámka: hodnota uvedená v závorce ve sloupci „číselný kód“ udává alternativní zápis daných tónů (viz Kapitola 1.4.3).

Zdroj: MOK, P. P. K. a WONG, P. W. Y. Perception of the merging tones in Hong Kong Cantonese: preliminary data on monosyllables. In: *Speech Prosody 2010 – Fifth International Conference*. 2010. ISBN 978-0557519316. BAUER, R. S.; a BENEDICT, P. K. *Modern cantonese phonology*. Walter de Gruyter, 1997. ISBN 9783110823707.

4.4 Víceslabičné celky

Jak je obecně známo, čeština v psaném projevu používá pro oddělování jednotlivých slov mezery. V rámci čínských jazyků je však *slovo* poměrně obtížně definovatelný pojem (Packard 2000).

Obvykle v tomto ohledu přepisy kantonštiny vzhledem ke složitosti problematiky nemají stanoveny pevná pravidla a pokud slabiky slov bývají graficky sdružovány do větších celků, pak jen volně dle sémantických a morfologických celků určených samotným autorem konkrétního přepisu.

Z pohledu výslovnosti lze doporučit grafické oddělení jednotlivých slabik z důvodu vytváření rázu (viz Kapitola 1.4.1). Setkáme se také s řadou případů, kdy je žádoucí naznačit vztah mezi jednotlivými slabikami.

Zejména tedy z důvodu sémantických a morfologických. Zde by bylo možné vyjmenovat celou řadu kategorií: kompozita, idiomy, víceslabičné morfémy, odborné termíny, varianty víceslabičných lemmat atd.

Uvedeme-li například tříslabičné jméno 黃初平 (JP: wong4 co1 ping4), na základě čínských zvyklostí víme, že se nejedná o jednu slabiku křestního jména a dvě příjmení 初 (JP: co1) a 平 (JP: ping4), k čemuž by mohl svádet přepis „Wong Tai Sin“ transkripce Hong Kong Government Romanisation, ale o křestní jméno a dvouslabičné příjmení (Dai 2006). V takovém případě je vhodné graficky vyznačit spojení slabik příjmení do jednoho sémantického celku.

K tomu může po vzoru ČST prof. Švarného či transkripce Standard Romanisation posloužit spojník (znak „-“), který rovněž bývá v češtině používán pro naznačení významové struktury (Cvrček 2010, Vochala 2007). Přepis daného jména by poté mohl v české transkripci mít podobu <Uon Co-pchin>.

4.5 Větný celek

Z hlediska zacílení této transkripce není očekáváno její použití pro přepis celých vět či dokonce celků větších, přesto je však na místě pro úplnost stručně pojednat také o tomto tématu.

V případě tohoto konceptu jsou dodržovány základní konvence českého pravopisu zápisu vět, tedy uvozování věty velkým písmenem a užívání interpunkce české ortografie. Ta se v mnoha případech liší od té čínské. V Tabulce č. 17 je uveden seznam často se vyskytující interpunkce odlišné od té české a k ní vybrané příslušné alternativy z české ortografie.

V tomto ohledu se zde nabízí řada otázek stojících za zamyšlení. Například kantonština stejně jako putonghua mimo interpunkce využívá k určení charakteru věty také větných částic. V případě kantonštiny pak dokonce lze tyto částice poměrně volně kumulovat. Například ve větě „你話最多拖多個零添架咋呀嘛?“ (JP: nei5 waa6 zeoi3-do1 to1 do1 go3-ling4 jyut6 tim1 gaa3 zaa3 aa1 maa5) nalezneme na jejím konci hned pět částic (podtrženy) (Chan 2008).

Tento fakt může být zohledněn při stylizaci ve formě kombinování interpunkčních znamének ukončujících větu. Například částice 先 ve větě „你返唔返來先?“ (JP: nei5

faan1 m4 faan1 loi4 sin1?) může indikovat netrpělivost. V takovém případě by český přepis za použití stylizace mohl vypadat následovně: „Nei fan m fán loi sin??“.

Tabulka č. 17: Přehled specifické interpunkce frekventovaně používané v čínských jazycích a jejich české protějšky.

interpunkce čínštiny	přepis	popis
。	.	tečka na konci věty
、	,	čárka používaná ve výčtech
《...》	„...“	uvozovky (názvy knih, filmů ap.)
〈...〉	„...“	vnořené uvozovky v uvozovkách
「...」	„...“	uvozovky (citace ap.)
【...】	„...“	uvozovky vnořené do uvozovek
·	┃	oddělení slov cizojazyčných výrazů
.....	...	vynechání
——	—	pomlčka
~	- / „cca“	spojník, případně přibližná hodnota
【...】	[...]	hranaté závorky

Poznámka: znak ┃ uvedený v tabulce zastupuje mezeru.

CVRČEK, V. a kol. *Mluvnice současné češtiny I: Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5. Ministry of Education. *Revised Handbook of Punctuation*. Taipei: Ministry of Education, 2009.

5 Převodní tabulky

Hlavním deklarovaným cílem této práce je sestavení převodních tabulek, sloužících k převodu mezi jednotlivými vybranými transkripcemi kantonštiny a touto prací navrženým konceptem přepisu českého, což uživatelům umožní snadný a zcela mechanický převod do české transkripce, ale také ve směru opačném.

Jelikož kantonština nemá jeden široce uznávaný standard přepisu, který by mohl posloužit jako společný jmenovatel, jehož prostřednictvím by bylo možné jednotlivé transkripce převádět, tuto funkci u kantonštiny obvykle zastává IPA. Ta také stojí v čele následujících převodních tabulek, hned za sloupcem uvádějící příklad výskytu daných hlásek v konkrétních výrazech kantonštiny.

Absence standardu je také hlavním důvodem zahrnutí hned několika transkripcí zároveň. Z běžně používaných transkripcí kantonštiny byly pro tento účel vybrány následující přepisy:

1. The Linguistic Society of Hong Kong Cantonese Romanisation Scheme (Jyutping)
2. Yale Romanisation of Cantonese
3. Guangdong Romanisation
4. Hong Kong Government Romanisation
5. Standard Cantonese Pinyin
6. Williams Romanization
7. Standard Romanisation

Stěžejními transkripcemi jsou zde Jyutping a Yale romanisation, s kterými se nejběžněji setkáme ve slovnících a které obecně patří k široce rozšířeným. Následující tři systémy přepisu jsou zařazeny z titulu rozšířeného používání v praxi, typicky však geograficky limitovaným na ČLR či HK. S posledními dvěma transkripcemi se dnes v praxi setkáme již pouze výjimečně, přesto byly do převodních tabulek zařazeny z důvodu demonstrování rozdílných přístupů k přepisu kantonštiny.

Stěžejní transkripční pravidla jsou shrnuta do tří tabulek, přičemž první je věnována iniciálám (Tabulka č. 18), druhá hláskám finál (Tabulka č. 19) a třetí obsahuje stručné shrnutí dalších základních pravidel zmíněných v předchozí kapitole (Tabulka č. 20).

Kantonština představuje poměrně dynamický jazyk, ve kterém nalezneme významné mezigenerační rozdíly ve výslovnosti. Jeden z důležitých posunů ve výslovnosti nastal v průběhu 1. poloviny 20. století, kdy postupně vymizela alveopalatální artikulace ([tɕ], [tɕʰ] a [ɕ]) (Bauer 1997). Tato výslovnost a další historické odchylky od současné standardní výslovnosti v tabulkách nejsou zohledněny, byť jsou zahrnuty v některých z uvedených transkripcích.

Zanedbány jsou také některé variantní přepisy. Typicky se tak stalo u Hong Kong Government Romanisation, jenž je značně nekonzistentní (viz Kapitola 2.3.3), ale také například u přepisu tónu s průběhem 3 (IPA) transkripce Standard Romanisation, jehož druhá variant zápisu obsahující kroužek coby diakritiku, není za použití dnešních standardních znakových sad výpočetní techniky a běžně používaných fontů v případě některých samohlásek (např. <i>) možný.

V souvislosti s převodní tabulkou hlásek finál (Tabulka č. 19) je na místě upozornit na nepravidelnost přepisu hlásek [e] a [o]. Obě tyto samohlásky se samostatně nevyskytují a existují pouze v kombinaci se značně omezeným počtem kod. Tento fakt je v Tabulce č. 19 graficky zdůrazněn.

Samohláska /e/ se vyskytuje pouze v kombinaci s kodou /i/, /ŋ/ a /k/ (Bauer 1997), přičemž u první varianty je obvykle přepisována jako <e>, u zbývajících dvou variant pak u většiny transkripcí panuje konsensus přepisu této hlásky jako <i>.

Výskyt samohlásky /o/ je obdobně omezen na kombinace s kodou /u/, /ŋ/ a /k/ (Bauer 1997), přičemž u první kombinace je tato samohláska obvykle přepisována jako <o>, u zbývajících dvou kombinací pak u většiny transkripcí panuje konsensus přepisu této hlásky coby <u>.

Tabulka č. 20 uvádí přehled způsobů zápisů tónů. Standardně se v prepisech používá pouze šest tónů, nicméně teoreticky je možné v kantonštině rozlišovat až tónů devět a ty v prepise rozlišovat (viz Kapitola 1.4.3).

Tabulka č. 18: Převodní tabulka iniciál

příklad výskytu	IPA	česká transkripce	Jyutping	Yale Romanisation of Cantonese	Guangdong Romanization	Hong Kong Government Romanisation	Standard Cantonese Pinyin	Williams Romanization	Standard Romanisation
伯	[p]	p	b	b	b	p	b	p	p
怕	[p ^h]	pch	p	p	p	p	p	p ^ˈ	p'
貓	[m]	m	m	m	m	m	m	m	m
飛	[f]	f	f	f	f	f	f	f	f
打	[t]	t	d	d	d	t	d	t	t
他	[t ^h]	tch	t	t	t	t	t	t ^ˈ	t'
乜	[n]	n	n	n	n	n	n	n	n
刺	[l]	l	l	l	l	l	l	l	l
家	[k]	k	g	g	g	k	g	k	k
卡	[k ^h]	kch	k	k	k	k	k	k ^ˈ	k'
昂	[ŋ]	n	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng
海	[h]	h	h	h	h	h	h	h	h
炸	[ts]	c	z	j	z	ts	dz	ts	ts
查	[ts ^h]	cch	c	ch	c	ts	ts	ts ^ˈ	ts'
沙	[s]	s	s	s	s	s	s	s	s
瓜	[k ^w]	ku	gw	gw	gu	kw	gw	kw	kw
跨	[k ^{wh}]	kchu	kw	kw	ku	kw	kw	kw ^ˈ	k'w
日	[j]	j	j	y	y	y	j	y	y/i
挖	[w]	u	w	w	w	w	w	w	w/oo

Tabulka č. 19: Převodní tabulka finál

příklad výskytu	IPA	česká transkripce	Jyutping	Yale Romanisation of Cantonese	Guangdong Romanization	Hong Kong Government Romanisation	Standard Cantonese Pinyin	Williams Romanization	Standard Romanisation
Samohlásky									
新	[ɐ]	a	a	a	e	a	a	a	a
沙	[a:]	á	aa	a/aa	a	a	aa	á	a/aa
你	[ei]	ei	ei	ei	éi	ei	ei	í	ei
敬	[eŋ]	in	ing	ing	ing	ing	ing	eng	ing
亦	[ek̄]	ik	ik	ik	ê	e	oe	ek	ik
詩	[i:]	í	i	i	i	i	i	i'/z	i/z
出	[ø]	eo	eo	eu	ê	u	oe	ú	u
著	[œ:]	oe	oe	eu	ê	eu/oe	oe	éu/ù	eu
好	[ou]	ou	ou	ou	ou	o	ou	ò	o
風	[oŋ]	un	ung	ung	ung	ong	ung	ung	ung
六	[ok̄]	uk	uk	uk	ug	ok	uk	uk	uk
愛	[ɔ:]	ó	o	o	o	o	o	o	o
夫	[u:]	ú	u	u	u	oo	u	ú	oo
書	[y:]	y	yu	yu	ü	yu/u/ue	y	ü	ue
Souhlásky									
貓	[m]	m	m	m	m	m	m	'm	m
仗	[n]	n	n	n	n	n	n	n	n
昂	[ŋ]	n	ng	ng	ng	ng	ng	'ng	ng
十	[p̄]	p	p	p	b	p	p	p	p
不	[t̄]	t	t	t	d	t	t	t	t
北	[k̄]	k	k	k	g	k	k	k	k

Tabulka č. 20: Převodní tabulka tónových značek a příklady víceslabičných celků

příklad výskytu	IPA	česká transkribece	Jyutping	Yale Romanisation of Cantonese	Guangdong Romanization	Hong Kong Government Romanisation	Standard Cantonese Pinyin	Williams Romanization	Standard Romanisation
Tóny									
而	ɿ/ɿ	ji1	ji1	yī/yì	yi ¹	/	yi ¹	ɿyí	ei
依	ɿ1	ji2	ji2	yí	yi ²	/	yi ²	ɿyí	eí
衣	ɿ	ji3	ji3	yi	yi ³	/	yi ³	yí ^ɿ	eì
儿	ɿ/ɿ	ji4	ji4	yih	yi ⁴	/	yi ⁴	ɿyí	eī
已	ɿ	ji5	ji5	yih	yi ⁵	/	yi ⁵	ɿyí	eǐ
二	ɿ	ji6	ji6	yih	yi ⁶	/	yi ⁶	yí ^ɿ	eî
亿	ɿ	ji(k)1	jik1	yīk	yig ¹	/	yik ⁷ /yik ¹	yik ^ɿ	eik
咽	ɿ	ji(t)3	jit3	yit	yid ³	/	yit ⁸ /yit ²	yit	eit
亦	ɿ	ji(k)6	jik6	yihk	yig ⁶	/	yik ⁹ /yik ³	yik ^ɿ	eĭk
Zápis dvouslabičného kompozita „估計“									
/	[ku:kɐi]	kú2-kai3	gu2gai3	gúgai	gu2gei3	ku kai	gu ² gai ³	ɿkú kai ^ɿ	kú-kai
Zápis větného celku „點呀?“									
/	[ti:mʔja:]	Tim2 já3ʔ	dim2 ya3ʔ	dim2 ya3ʔ	dim2ya3ʔ	Tim yaʔ	dim ² ya ³ ʔ	ɿtím ˊyá ^ɿ ʔ	tím yàʔ

Závěr

První otázku, kterou si bylo v kontextu této práce třeba položit je, zda je takovéto lokalizované transkripce kantonštiny třeba. K přesvědčení, že tato transkripce najde své uživatele a uplatnění mě vedla především osobní nahodilá setkání s poptávkou právě po takovéto transkripci. Ale také setkání s občasným nadužíváním transkripce pinyin v případě putonghua a tedy komolení čínských výrazů laickou veřejností.

Česká široká veřejnost by dle mého názoru měla mít k dispozici transkripci, která umožní intuitivní a v rámci možností přesný přepis také v případě kantonštiny, jež má své podstatné místo jak v kultuře tak obchodě.

Deklarovaným cílem této práce je sestavení převodních tabulek mezi tímto konceptem české transkripce a dalšími vybranými přepisy kantonštiny. Cíl práce vycházel z hypotézy možnosti v dostatečné míře zapsat čínský jazyk za pomoci ortografie českého jazyka, jež se zakládala zejména na díle prof. Švarného a jeho české ortografické transkripce putonghua.

K naplnění stanoveného cíle bylo nezbytné nejprve stanovit transkripční pravidla přepisu kantonštiny do češtiny. Ty se soustředí na transkripci jednotlivých hlásek kantonštiny. Stručně pak také pojednávají o další problematice přepisu, jako např. o víceslabičném celku či lexikálním tónu.

Východiskem sestavení transkripčních pravidel se staly zejména práce napsané pod hlavičkou Mezinárodní fonetická asociace, avšak zde by si transkripce zasloužila hlubší analýzu výchozích podkladů, zejména pak v oblasti samohlásek a diftongů kantonštiny, u kterých obecně autoři zkoumající tato témata docházejí k výrazně odlišným závěrům.

Transkripční pravidla byla utříděna do tří přehledných tabulek v poslední kapitole práce. U jednotlivých transkripcí zahrnutých do převodních tabulek byla v některých případech transkripční pravidla poupravěna tak, aby umožňovala pokud možno jednoznačnou převoditelnost.

Stalo se tak především u transkripce Hong Kong Government Romanisation, která trpí značnou nekonzistencí, ale také v menší míře u dalších transkripcí, jmenovitě například u transkripcí Standard Romanisation a Williams Romanisation, jež vznikly

v době, kdy kantonština ještě používala alveopalatální artikulace, kterou novější transkripce již nezahrnují, neboť v průběhu 20. století došlo k jejímu vymizení.

Během psaní této práce jsem narazil na několik konceptů Bopomofo upravených pro kantonštinu. Za zmínku stojí především transkripční systém vyvíjený v 50. letech 20. století Oddělením kultury a vzdělávání vlády provincie Guangdong (ZH: 广东省人民政府文教厅; PY: Guǎngdōng xīng rén mǐn zhèng fǔ wén jiào tīng). Zdá se také, že Zhao Yuanren (ZH: 赵元任) již v 30. letech 20. století rovněž uvažoval o využití Bopomofo coby přepisu pro kantonštinu. Naznačuje to krátké pojednání 廣州閩號分表 (PY: Guǎngzhōu rùn hào fēn biǎo) na toto téma publikované roku 1932 v rámci 注音符號總表 (PY: Zhùyīn fúhào zǒng biǎo) pod hlavičkou 国语统一筹备委员会 (PY: Guóyǔ tǒngyī chóubèi wèiyuánhui). Bohužel byť toto téma pokládám za velmi zajímavé, z důvodu nedostatku materiálů se mi jej do práce nepodařilo zakomponovat.

Předkládaný koncept české transkripce je určen pro další rozpracování, jež se přímo nabízí u mnoha jeho aspektů. Za zvážení by dokonce stálo samotné bazální vymezení transkripce. V dnešní době, kdy je znalost angličtiny v České republice velmi rozšířena, je relevantní se ptát, zda by nebylo možné čerpat formy pro přepis také z ortografií jiných jazyků než samotné češtiny a přitom zachovat intuitivnost pro českého uživatele.

Vedlejším přínosem práce je také utřídění transkripčních pravidel jednotlivých přepisů kantonštiny z Kapitoly 2.3, které je možné nalést v podobě tabulek coby obsahu Přílohy č. 2, jež je součástí vazby této práce.

Resumé

The thesis deals with romanisation of Cantonese, which is designated primarily for usage by nonexpert Czech users. Therefore, to the greatest extent, the transcription rules take into account the principles of Czech orthography, especially the phonological principle, but also the phonetic principle.

The very aim of this thesis is to tabulate transcription rules of this concept of the Czech transcription and other selected romanisation systems of the Cantonese into conversion tables, which are listed in the 5th chapter.

To do so, it was necessary to define rules of this Cantonese to Czech transcription at first. It was achieved by defining the basic structural principles of the Cantonese phonological system, an overview of its basic phonetic features and their relation to Czech orthography, as well as the Czech phonological and phonetic system.

The focus is paid primarily to defining transcription of individual Cantonese sounds, which are determined within the scope of Czech orthography. A substantial part of the sounds can be found at the same time in inventories of both languages. In case of the phones, their writing was designed according to Czech spelling rules. For rest of the phones, it was necessary to set their closest possible transcription within the means of the Czech language.

This paper leaves a wide range for possible further research. It would be even worth considering to alter the foundational definition of the transcription itself. Nowadays, when the knowledge of English in the Czech Republic is widespread, the question arises as to whether it would be possible to adopt forms for transcription also from spellings of languages other than Czech, while maintaining intuitiveness for the Czech users.

Seznam použitých zdrojů

1. ADOLPHE, S. et al. *Language Atlas of China*. Longman Group, 1987. ISBN 978-962-359-085-3.
2. ASHBY, M. a MAIDMENT, J. *Úvod do obecné fonetiky*. Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2322-1.
3. BALL, M. J., RAHILLY, J. *Phonetics: The Science of Speech*. Routledge, 2014. ISBN 9781444165647.
4. BAUER, R. S. a BENEDICT, P. K. *Modern Cantonese Phonology*. De Gruyter, 1997. ISBN 9783110823707.
5. BRAY, M. a KOO, R. Postcolonial patterns and paradoxes: Language and education. Hong Kong and Macao. *Comparative Education*. University of Oxford, 2004, **40(2)**, s. 215-239. ISSN 03050068.
6. CASTELLO, D. *Cantonese and Mandarin: Different Dialects or Different Languages?* Edgbaston, 2013. Diplomová práce. University of Birmingham.
7. CVRČEK, V. et al. *Mluvnice současné češtiny I: Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.
8. DAI, L. Q. Chinese personal names. *The Indexer*. Society of Indexers, 2006, **25(2)**, s. 1-2. ISSN 0019-4131.
9. DANKOVIČOVÁ, J. Czech. In: *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999, s. 70-73. ISBN 9780521637510.
10. DUFKOVÁ, V. *Kontrastivní srovnání fonetického systému českého a francouzského jazyka*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
11. FRANCIS, N. Language and dialect in China. *Chinese Language and Discourse*. John Benjamins, 2016, **7(1)**, s. 136-149. ISSN 1879-5382.
12. HÁLA, B. *Fonetické obrazy hlásek*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960.
13. HASHIMOTO, O. Y. *Studies in Yue Dialects I: Phonology of Cantonese*. Cambridge University Press, 1972. ISBN 9780521189828.

14. HAVLÍČEK, L. *Český přepis*. In: Knížka o čínštině. Mirošovice: DesertRose, 2009. ISBN 978-80-903296-1-4.
15. HAYES, B. *Introductory phonology*. John Wiley & Sons, 2011. ISBN 9781444360134.
16. HERZOG, G. Some orthographic recommendations. *American Anthropologist*. American Anthropological Association, 1934, **36**(4) 629-631.
17. HUANG, X. Y., YAN, S. Y. a LI Z. On the Teaching of Pinyin to Hong Kong Primary School Children. *New Horizons in Education*. Hong Kong Jinhui Daxue, 2002, s. 61-70. ISSN 1683-1381.
18. HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 808582793X.
19. CHAN, S. L. *A comparison of the Cantonese pronunciations recorded in Changyongzi guangzhouhua duyin biao and Zhonghua xin zidian*. Hong Kong, 2011. Diplomová práce. Hong Kong University.
20. CHAN, S. M. *The Acquisition of Cantonese Sentence-final Particles by Native Mandarin Speakers*. The Chinese University of Hong Kong, 2008.
21. CHAN, S. W. *The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language*. Routledge, 2016. ISBN 978-0415539708.
22. CHEN, H. C. *Cognitive processing of Chinese and related Asian languages*. Chinese University Press, 1997. ISBN 9789622017771.
23. CHEN, Y. a GUSSENHOVEN, C. Shanghai Chinese. *Journal of the international phonetic association*. International Phonetic Association, 2015, **45**(3), s. 321-337. ISSN 0025-1003.
24. INTERNATIONAL PHONETIC ASSOCIATION. *Handbook of the International Phonetic Association: A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press, 1999. ISBN 9780521637510.
25. INTERNATIONAL PHONETIC ASSOCIATION. *The international phonetic alphabet (revised to 2005)*. The number chart. International Phonetic Association, 2005.

26. INTERNATIONAL PHONETIC ASSOCIATION. *The international phonetic alphabet (revised to 2015)*. International Phonetic Association, 2015.
27. IREINOVÁ, M a KONEČNÁ, H. *Nářečí dříve a nyní: Český jazykový atlas*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2015. ISBN 978-80-88211-00-6.
28. JONES, D. a WOO, K. T. *A Cantonese phonetic reader*. Hong Kong: University of London Press, 1912.
29. KABATEK, J. a PUSCH, C. D. *The Romance languages. The languages and linguistics of Europe: a comprehensive guide*. Walter de Gruyter, 2011. ISBN 9783110220261.
30. KAO, D. *Structure of the Syllable in Cantonese*. Hague: Mouton, 1971.
31. KATAOKA, S. a LEE, C. A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names. *Hong Kong Journal of Applied Linguistics*. The University of Hong Kong, 2008, **11**, s. 79-98. ISSN 1028-4435.
32. KIM, C. W. A theory of aspiration. *Phonetica*. Karger, 1970, **21**(2), s. 107-116. ISSN 0031-8388.
33. KOSEK, P. *Historická mluvnice češtiny-překlenovací seminář*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6975-6.
34. KRČMOVÁ, M. *Fonetika a fonologie. Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-710-6134-4.
35. KRČMOVÁ, M. Kultivovaná výslovnost současné češtiny. *In Oratio et naratio. Sborník k životnímu jubileu Jiřího Krause*. ČMEJRKOVÁ, S., Praha: AV ČR, Ústav pro jazyk český, 2005. s. 209-219. ISBN 80-86496-23-6.
36. KRČMOVÁ, M. *Fonetika* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z <<http://is.muni.cz/elportal/estud/ff/js07/fonetika/materialy/ch02s03.html>>.
37. KULDANOVÁ, Pavlína. *Zvuková stránka češtiny*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-469-6.
38. KURPASKA, M. *Chinese Language(s): A Look Through the Prism of "The Great Dictionary of Modern Chinese Dialects"*. Walter de Gruyter, 2010. ISBN 978-3-11-021914-2.

39. LADEFOGED, P. a MADDIESON, I. The sounds of the world's languages. *Language*. Linguistic Society of America, 1998, **74**(2), s. 374-376. ISSN 0097-8507.
40. LAM, C. L. *Effect of tones on voice onset time (VOT) in Cantonese aspirated stops*. Hong Kong, 2010. Disertační práce. The University of Hong Kong.
41. LAM, W. M. *Syllable Contraction in Cantonese A-not-A Constructions*. Hong Kong, 2007. Diplomová práce. The Chinese University of Hong Kong.
42. LEE, W. S. a ZEE, E. Standard Chinese (Beijing). *Journal of the International Phonetic Association*. International Phonetic Association, 2003, **33**(1), s. 109-112. ISSN 0025-1003.
43. LEWIS, P. *Ethnologue: languages of the world*. Dallas: SIL International, 2009. ISBN 978-1-55671-216-6.
44. LI, X. D. Opposition of vowel quality and length in Cantonese. *Fangyan*. Peking: 1985, 1, 28-38. ISSN 0257-0203.
45. LIANG, S. The Politics and Sociolinguistics of Chinese Dialects. In: *Language Attitudes and Identities in Multilingual China: A Linguistic Ethnography*, s. 11-33, 2015. ISBN 9783319126197.
46. LISKER, L. a ABRAMSON, A. S. A cross-language study of voicing in initial stops: Acoustical measurements. *Word*. 1964, **20**(3), s. 384-422. DOI 10.1080/00437956.
47. LIU, Z. F. a LIAN, H. M. The Influence of Cantonese on the Yinru Tone of the Pearl River Delta Dialects. *Linguistics Study*. Xiamen University, 2011, **4**, s. 92-97. ISSN 1000-1263.
48. LUKEŠ, D. a KAUEROVÁ, J. *Yellow Pages of the Czech Language: Grammar and Usage for Learners of Czech*. Lulu.com, 2012. ISBN 9781471785092.
49. MANN, C. C. a WONG, G. Issues in language planning and language education: A survey from Macao on its return to Chinese sovereignty. *Language Problems and Language Planning*. Center for Research and Documentation on World Language Problems, 1999, **23**(1), s. 17-36. ISSN 0 272-2690.
50. MATĚJKA, L. The Phonology of Czech. *The Slavic and East European Journal*. American Association of Teachers of Slavic and East European Languages, 1963, **7**(2), s. 209-211. DOI 10.2307/304630.

51. MATTHEWS, S. a YIP, V. *Cantonese: a comprehensive grammar*. Abingdon: Routledge, 2010. ISBN 978-0415471312.
52. MAY, G. J. *A comparison of the attitudes of Hong Kongers and Mainland Chinese towards the status of Cantonese: Language or Dialect-or Topolect? Sino-Platonic Papers*. The Chinese University of Hong Kong, 2007, **179**, s. 1-103. ISSN 2157-9679.
53. Ministry of Education. *Revised Handbook of Punctuation*. Taipei: Ministry of Education, 2009.
54. MOK, P. P. K. a WONG, P. W. Y. Perception of the merging tones in Hong Kong Cantonese: preliminary data on monosyllables. In: *Speech Prosody 2010-Fifth International Conference*. Mark Hasegawa-Johnson, 2010. ISBN 978-0557519316.
55. MUNTHIR, M. Glottal Stop in R.P English and Standard Arabic with Reference to Some Other Varieties. *Al-Adab Journal*. Baghdad: University of Baghdad, 2014, **109**, s. 59-82. ISSN 1994473X.
56. NEKULA, M. RUSÍNOVÁ Z. a KARLÍK P. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.
57. NEWERKLA, S. M. a VINTR, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 987-80-7106-484-8.
58. NORMAN, J. *Chinese*. Cambridge University Press, 1988. ISBN 9780521296533.
59. NOUZA, J., PSUTKA, J. a UHLÍR, J. Phonetic alphabet for speech recognition of Czech. *Radioengineering*. Brno University of Technology, 1997, **6**(4), s. 16-20. ISSN 1210-2512.
60. OHALA, J. a LORENTZ, J. The story of [w]: an exercise in the phonetic explanation for sound patterns. In: *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. The Berkeley Linguistics Societ, 1977. 577-599. ISSN 2377-1666.
61. PACKARD, J. L. *The Morphology of Chinese: A Linguistic and Cognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN 0521771129.
62. PALÁT, A. Několik slov k počátkům transkripce čínštiny u nás. In: *Transkripce čínštiny: sborník statí*. Praha: Česko-čínská společnost, 1999.

63. PALKOVÁ, Z. *Fonetika a fonologie češtiny: s obecným úvodem do problematiky oboru*. Karolinum, 1994. ISBN 80-7067-819-4.
64. RAO, N. C. *Guangzhouyin zidian*. Guangzhou: Guangdong Renmin Chubanshe, 2007. ISBN 978-7-218-00050-3.
65. ROTHENBERG, M. Voice onset time versus articulatory modeling for stop consonants. *Logopedics Phoniatrics Vocology*. Informa Healthcare, 2009, **34**(4), s. 171-180. ISSN 1401-5439.
66. RUSÍNOVÁ, Z. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.
67. SKALIČKOVÁ, A. *Fonetika současné angličtiny*. Praha: SPN, 1982.
68. SNOW, D. *Cantonese as written language: The growth of a written Chinese vernacular*. Hong Kong University Press, 2004. ISBN 9789622097094.
69. SUN, Y. X. Xianggang shequ ci yu putonghua ci de duibi yanjiu. *Journal of Wuling*. Peking: Beijing Shifan Daxue, 2013. ISSN 1674-9014.
70. ŠEFČÍK, O. Alternace konsonantů v češtině–fonotaktické a morfonologické modelování systému. In: *Čeština–univerzália a specifika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-659-1.
71. ŠIMÁČKOVÁ, Š. PODLIPSKÝ, V. a CHLÁDKOVÁ, K. Czech spoken in Bohemia and Moravia. *Journal of the International Phonetic Association*. 2012, **42**(2), s. 225-232. ISSN 0025-1003.
72. ŠTĚPÁNOVÁ, V. *Česká ortoepická kodifikace*. Univerzita Karlova, 2016.
73. ŠVARNÝ, O. et al. *Hovorová čínština v příkladech III*. Olomouc: Palacký University, 1998. ISBN 80-7067-819-4.
74. TRUDGILL, P. *Sociolinguistics: An introduction to language and society*. Penguin UK, 2000. ISBN 978-0140289213.
75. TŘÍSKOVÁ, H. *Transkripce čínštiny*. Praha: Česko-čínská společnost, 1999. ISBN 80-902515-3-6.
76. TŘÍSKOVÁ, H. *Aspirated stops: situation in Mandarin, English, and Czech*. Praha: Oriental Institute of the Czech Academy of Sciences, 2011.

77. TSOU, B. K. Homorganic nasal/stop alternations in Cantonese. In: *Studies in Tai and Mon-Khmer phonetics and phonology in honour of Eugenie JA Henderson*. Chulalongkorn University Press, 1979, s. 290-312.
78. TSOU, K. Aspects of the two language system and three language problem in the changing society of Hong Kong. *Current Issues in Language & Society*. 1996, **3**(2), s. 128-139. ISSN 1352-0520.
79. VACHEK, J. Český pravopis a struktura češtiny. *Listy filologické*. Kabinet pro klasická studia při Filosofickém ústavu Akademie věd ČR, 1933, **4**(5), s. 287-319. ISSN 0024-4457.
80. VOCHALA, J. *Čínsko-český česko-čínský slovník*. Voznice: Leda, 2007. ISBN 80-7335-011-4.
81. WURM, S. A., LI R., BAUMANN, T. a LEE M. W. *Language Atlas of China*. Longman, 1987. ISBN 978-962-359-085-3.
82. YUE, A. O. Yue Language. In: *Oxford handbook of Chinese linguistics*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 173–188. ISBN 9780199856336.
83. ZEE, E. Chinese (Hong Kong Cantonese). *Journal of the International Phonetic Association*. Cambridge University Press, 1991, **21**(1), s. 46-48. ISSN 0025-1003.
84. ZEE, E. An acoustical analysis of the diphthongs in Cantonese. *Proceedings of ICPhS 99*, Berkeley: University of California, 1999. ISBN 9781563968990.
85. Kudy povede Nová hedvábná stezka? *Lidové noviny*. Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISSN 0862-5921.
86. Zh-dan4.ogg. *Wikimedia Commons* [online audio]. Wikimedia Foundation, 2011 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c2/Zh-dan4.ogg>>.
87. Zh-tan4.ogg. *Wikimedia Commons* [online audio]. Wikimedia Foundation, 2011 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/52/Zh-tan4.ogg>>.

Seznam příloh

1. Tabulky k přepisu ČST kapitoly 2.2 (součástí vazby).
2. Tabulky k transkripcím kantonštiny kapitoly 2.3 (součástí vazby).
3. International Phonetic Association. *The international phonetic alphabet (revised to 2018)*. IPA, 2018. (volně přiložená).
4. Nahrávka k Obrázku č. 8 a Obrázku č. 9 (pouze na CD).
5. Nahrávka k Obrázku č. 10 a Obrázku č. 11 (pouze na CD).

Příloha č. 1: Tabulky přepisu ČST ke kapitole 2.2

Tabulka č. I: Iniciály ČST

pinyin	b	p	m	f	d	t	n	l	g	k	h	j	q	x	zh	ch	sh	r	z	c	s	y	w
ČST	p	pch	m	f	t	tch	n	l	k	kch	ch	t'	čch	s	č	čch	š	ž	c	cch	s	j	w

Zdroj: VOCHALA, Jaromír. *Čínsko-český česko-čínský slovník*. Voznice: Leda, 2007. ISBN 80-7335-011-4.

Tabulka č. II: Finály ČST

pinyin	ČST
-a	-a
-ai	-aj
-an	-an
-ang	-ang
-ao	-ao
-e	-e
ye (slabika)	jie
-ei	-ej
-en	-en
-eng	-eng
-i	-i
yi (slabika)	i
-i (po z, c, s, zh, ch, sh, r)	-'
-ia	-ia
-ian	-ien
-iang	-iang
-iao	-iao
-ie	-ie
-in	-in
-ing	-ing

pinyin	ČST
-iong	-iung
-iu	-iou
-o	-o
-ong	-ung
-ou	-ou
-r	-r
er (slabika)	er
-u	-u
-ü	-ü
-ua	-ua
-uai	-uaj
-uan	-uan
-üan	-üan
-uang	-uang
-üe	-üe
-ui	-uej
-un	-un
-ün	-ün
-uo	-uo

Zdroj: VOCHALA, Jaromír. *Čínsko-český česko-čínský slovník*. Voznice: Leda, 2007. ISBN 80-7335-011-4.

Příloha č. 2: Tabulky transkripce kantonštiny ke kapitole 2.3

Tabulka č. I: Značení tónu přepisu Williams Romanisation

IPA	přepis Williams Romanisation
53/55	˨˩a
35	˨˩˥a
33	a˨˩˥
21	˨˩˨˩a
23	˨˩˨˩˥a
22	a˨˩˥˨˩
3	at˨˩˥
5	<i>neznačí se</i>
2	at˨˩˥˨˩

Zdroj: Upraveno dle KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. II: Inicály přepisu Williams Romanisation

IPA	přepis William's Romanisation
p	p
p ^h	p ^ʰ
m	m
f	f
t	t
t ^h	t ^ʰ
n	n
l	l
ts	ts
	ch
ts ^h	ts ^ʰ
	ch ^ʰ
s	s
	sh
j	y
k	k
k ^h	k ^ʰ
ŋ	ng
h	h
k ^w	kw
k ^{hw}	kw ^ʰ
w	w

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. III: Finály přepisu Williams Romanisation

IPA		i:	u:	m	n	ŋ	p	t	k
a:	á [a:]	ái [a:i]	áu [a:u]	ám [a:m]	án [a:n]	áng [a:ŋ]	áp [a:p]	át [a:t]	ák [a:k]
ɐ		ai [ɛi]	au [ɛu]	am, òm [ɛm]	an [ɛn]	ang [ɛŋ]	ap, òp [ɛp]	at [ɛt]	ak [ɛk]
ɛ:	é [ɛ:]	í [ei]				eng [ɛ:ŋ]			ek [ɛ:k]
i:	í, z' [i:]		iú [i:u]	ím [i:m]	ín [i:n]	ing [ɛŋ]	íp [i:p]	ít [i:t]	ik [ek]
ɔ:/o	o [ɔ:]	oi [ɔ:y]	ò [ou]		on [ɔ:n]	ong [ɔ:ŋ]		ot [ɔ:t]	ok [ɔ:k]
u:	ú [u:]	úi [u:y]			ún [u:n]	ung [oŋ]		út [u:t]	uk [ok]
œ:/ø	eu [œ:]	üi, ü, úi [øy]			un [øn]	eung [œ:ŋ]		ut [øt]	euk [œ:k]
y:	ü [y:]				ün [y:n]			üt [y:t]	
				'm [m]		'ng [ŋ]			

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. IV: Značení tónu přepisu Standard Romanisation

IPA	přepis Standard Romanisation
53/55	a
35	á
33	à
21	ā
23	ǎ
22	â
3	at
5	àt/ất
2	āt

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. V: Iničiály transkripce Standard Romanisation

IPA	přepis (1894)
p	p
p ^h	p'
m	m
f	f
t	t
t ^h	t'
n	n
l	l
ts	ts
	ch
ts ^h	ts'
	ch'
s	s
ɕ	sh
j	y
k	k
k ^h	k'
ŋ	ng
h	h
kw	kw
k ^h w	k'w
w	w

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. VI: Finály transkripce Standard Romanisation

IPA		i:	u:	m	n	ŋ	p	t	k
a:	a [a:]	aai [a:i]	aaui [a:u]	aam [a:m]	aan [a:n]	aang [a:ŋ]	aap [a:p]	aat [a:t]	aak [a:k]
ɐ		ai [ɛi]	au [ɛu]	am, om [ɛm]	an [ɛn]	ang [ɛŋ]	ap, op [ɛp]	at [ɛt]	ak [ɛk]
ɛ:	e [ɛ:]	ei [ɛi]				eng [ɛ:ŋ]			ek [ɛ:k]
i:	i, z [i:]		iu [i:u]	im [i:m]	in [i:n]	ing [ɛŋ]	ip [i:p]	it [i:t]	ik [ɛk]
ɔ:/o	oh [ɔ:]	oi [ɔ:y]	o [ou]		on [ɔ:n]	ong [ɔ:ŋ]		ot [ɔ:t]	ok [ɔ:k]
u:	oo [u:]	ooi [u:y]			oon [u:n]	ung [oŋ]		oot [u:t]	uk [ok]
œ:/ø	eu [œ:]	ui [œy]			un [ɛn]	eung [œ:ŋ]		ut [øt]	euk [œ:k]
y:	ue [y:]				uen [y:n]			uet [y:t]	
				m [m]		ng [ŋ]			

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. VII: Iniciály Hong Kong Government Romanisation

IPA	přepis (1976)
p	p
p ^h	p', p
m	m
f	f
t	t
t ^h	t', t
n	n
l	l
ts	ts, ch
	ch
ts ^h	ts', ch, ts
	ch', ch
s	s
ɕ	sh
j	y
k	k
k ^h	k', k
ŋ	ng
h	h
kw	kw
k ^h w	kw', kw
w	w

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. VIII: Samohlásky Hong Kong Government Romanisation

IPA		i:	u:	m	n	ŋ	p	t	k
a:	a/ah/o [a:]	aai, ai [a:i]	aa <u>u</u> , au [a:u]	aam, am [a:m]	aan, an [a:n]	aang, ang [a:ŋ]	aap, ap [a:p]	aat, at [a:t]	aak, ak [a:k]
ɐ		ai, ei [ɛi]	au [ɛu]	am, um, om [ɛm]	an, un, en [ɛn]	ang [ɛŋ]	ap, up, op [ɛp]	at [ɛt]	ak, uk [ɛk]
ɛ:	e, eh [ɛ:]	ei, i [ei]				eng [ɛ:ŋ]			ek, ik [ɛ:k]
i:	i, ee,z, zi, zu [i:]		iu [i:u]	im [i:m]	in [i:n]	ing [ɛŋ]	ip [i:p]	it [i:t]	ik [ɛk]
ɔ:/o	o, oh [ɔ:]	oi [ɔ:y]	o, u [ou]		on [ɔ:n]	ong [ɔ:ŋ]		ot [ɔ:t]	ok [ɔ:k]
u:	oo, u [u:]	ui, ooi [u:y]			oon, un [u:n]	ung, ong [oŋ]		ut, oot [u:t]	uk [ok]
œ:/ø	oeh, eur [œ:]	ui [øy]			un [øŋ]	eung, eong, ung[œ:ŋ]		ut [øt]	euk [œ:k]
y:	u, ue [y:]				uen, ung [y:n]			uet [y:t]	
				m [m]		ng [ŋ]			

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. IX: Iniciály přepisu Yale Romanisation of Cantonese

IPA	přepis
[p]	b
[p ^h]	p
[m]	m
[f]	f
[t]	d
[t ^h]	t
[n]	n
[l]	l
[k]	g
[k ^h]	k
[ŋ]	ng
[h]	h
[k ^w]	gw
[k ^{wh}]	kw
[w]	w
[ts]	j
[ts ^h]	ch
[s]	s
[j]	y

Zdroj: MATTHEWS, Stephen a Virginia YIP. *Cantonese: a comprehensive grammar*.

Abingdon: Routledge, 2010. ISBN 0-415-08945-X.

Tabulka č. X: Finály přepisu Yale Romanisation of Cantonese

IPA		i:/y	u:	m	n	ŋ	p	t	k
a:	a [a:]	aai [a:i]	aau [a:u]	aam [a:m]	aan [a:n]	aang [a:ŋ]	aap [a:p]	aat [a:t]	aak [a:k]
ɐ		ai [ɛi]	au [ɛu]	am [ɛm]	an [ɛn]	ang [ɛŋ]	ap [ɛp]	at [ɛt]	ak [ɛk]
ɛ:	ɛ:	ei [ɛi]				eng [ɛ:ŋ]			ek [ɛ:k]
i:	i:		iu [i:u]	im [i:m]	in [i:n]	ing [ɛŋ]	ip [i:p]	it [i:t]	ik [ɛk]
ɔ:/o	o [ɔ:]	oi [ɔ:y]	ou [ou]		on [ɔ:n]	ong [ɔ:ŋ]		ot [ɔ:t]	ok [ɔ:k]
u:	u [u:]	ui [u:y]			un [u:n]	ung [oŋ]		ut [u:t]	uk [ok]
œ:/ø	eu [œ:]	eui [øy]			eun [øn]	eung [œ:ŋ]		eut [øt]	euk [œ:k]
y:	yu [y:]				yun [y:n]			yut [y:t]	
				m [m]		ng [ŋ]			

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. XI: Zápisy tónů přepisu Yale Romanisation of Cantonese

	stoupající	rovný	klesající
vysoký	á	ā	à
střední		a	
nízký	áh	ah	àh

Zdroj: MATTHEWS, Stephen a Virginia YIP. *Cantonese: a comprehensive grammar*. Abingdon: Routledge, 2010. ISBN 0-415-08945-X.

Tabulka č. XII: Značení tónu přepisu Guangdong Romanisation

IPA	přepis Guangdong Romanisation
53/55	a ¹
35	a ²
33	a ³
21	a ⁴
23	a ⁵
22	a ⁶
3	at ¹
5	at ³
2	at ⁶

Zdroj: RAO, Ningcai. *Guangzhouyin zidian*. Guangzhou: Guangdong Renmin Chubanshe, 2007. ISBN 978-7-218-00050-3.

Tabulka č. XIII: Iniciály Guangdong Romanisation

IPA	přepis
p	b
p ^h	p
m	m
f	f
t	d
t ^h	t
n	n
l	l
k	g
k ^h	k
ŋ	ng
h	h
ts	z
ts ^h	c
s	s
tɕ	j
tɕ ^h	q
ɕ	x
j	y
w	w

Zdroj: RAO, Ningcai. *Guangzhouyin zidian*. Guangzhou: Guangdong Renmin Chubanshe, 2007. ISBN 978-7-218-00050-3.

Tabulka č. XIV: Finály Guangdong Romanisation

IPA		i:	u:	m	n	ŋ	p	t	k
a:	a [a:]	ai [a:i]	ao [a:u]	am [a:m]	an [a:n]	ang [a:ŋ]	ab [a:p]	ad [a:t]	ag [a:k]
ɐ		ei [ɛi]	eo [ɛu]	em [ɛm]	en [ɛn]	eng [ɛŋ]	eb [ɛp]	ed [ɛt]	eg [ɛk]
ɛ:	é [ɛ:]	éi [ɛi]				éng [ɛ:ŋ]			ég [ɛ:k]
i:	i [i:]		iu [i:u]	im [i:m]	in [i:n]	ing [eŋ]	ib [i:p]	id [i:t]	ig [ɛk]
ɔ:/o	o [ɔ:]	oi [ɔ:i]	ou [ou]		on [ɔ:n]	ong [ɔ:ŋ]		od [ɔ:t]	og [ɔ:k]
u:	u [u:]	ui [u:i]			un [u:n]	ung [oŋ]		ud [u:t]	ug [ok]
œ:/ø	ê [œ:]	êu [œy]			ên [œn]	êng [œ:ŋ]		êd [œt]	êg [œ:k]
y:	ü [y:]				ün [y:n]			üd [y:t]	
				m [m]		ng [ŋ]			

Zdroj: RAO, Ningcai. *Guangzhouyin zidian*. Guangzhou: Guangdong Renmin Chubanshe, 2007. ISBN 978-7-218-00050-3.

Tabulka č. XV: Značení tónu přepisu Standard Cantonese Pinyin

IPA	přepis Standard Cantonese Pinyin
53/55	a ¹
35	a ²
33	a ³
21	a ⁴
23	a ⁵
22	a ⁶
3	at ⁷ / at ¹
5	at ⁸ / at ²
2	at ⁹ / at ³

Zdroj: CHAN, S. W. *The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language*. Routledge, 2016.

Tabulka č. XVI: Iniciály přepisu Standard Cantonese Pinyin

IPA	Standard Cantonese Pinyin	fonetická transkripce dle S. L. Wong
p	b	b
p ^h	p	p
m	m	m
f	f	f
t	d	d
t ^h	t	t
n	n	n
l	l	l
k	g	g
k ^h	k	k
ŋ	ng	ŋ
h	h	h
k ^w	gw	gw
k ^{wh}	kw	kw
w	w	w
ts	dz	dz
ts ^h	ts	ts
s	s	s
j	j	j

Zdroj: CHAN, S. W. *The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language*. Routledge, 2016.

Tabulka č. XVII: Finály přepisu Standard Cantonese Pinyin

IPA		i:	u:	m	n	ŋ	p	t	k
a:	aa	aaɪ	aaʊ	aam	aan	aang	aap	aat	aak
	[a:]	[a:i]	[a:u]	[a:m]	[a:n]	[a:ŋ]	[a:p]	[a:t]	[a:k]
	(a)	(ai)	(au)	(am)	(an)	(aŋ)	(ap)	(at)	(ak)
ɐ		aɪ	au	am	an	ang	ap	at	ak
		[ɐi]	[ɐu]	[ɐm]	[ɐn]	[ɐŋ]	[ɐp]	[ɐt]	[ɐk]
		(ɐi)	(ɐu)	(ɐm)	(ɐn)	(ɐŋ)	(ɐp)	(ɐt)	(ɐk)
ɛ:	e	ei	eu	em		eng	ep		ek
	[ɛ:]	[ei]	[ɛ:u]	[ɛ:m]		[ɛ:ŋ]	[ɛ:p]		[ɛ:k]
	(ɛ)	(ei)	(ɛu)	(ɛm)		(ɛŋ)	(ɛp)		(ɛk)
i:	i		iu	im	in	ing	ip	it	ik
	[i:]		[i:u]	[i:m]	[i:n]	[ɛŋ]	[i:p]	[i:t]	[ɛk]
	(i)		(iu)	(im)	(in)	(iŋ)	(ip)	(it)	(ik)
ɔ:/o	o	oi	ou		on	ong		ot	ok
	[ɔ:]	[ɔ:y]	[ou]		[ɔ:n]	[ɔ:ŋ]		[ɔ:t]	[ɔ:k]
	(ɔ)	(ɔi)	(ou)		(ɔn)	(ɔŋ)		(ɔt)	(ɔk)
u:	u	ui			un	ung		ut	uk
	[u:]	[u:y]			[u:n]	[oŋ]		[u:t]	[ok]
	(u)	(ui)			(un)	(uŋ)		(ut)	(uk)
œ:/ø	oe	oey			oen	oeng		oet	oek
	[œ:]	[øy]			[œn]	[œ:ŋ]		[œt]	[œ:k]
	(œ)	(œy)			(œn)	(œŋ)		(œt)	(œk)
y:	y				yn			yt	
	[y:]				[y:n]			[y:t]	
	(y)				(yn)			(yt)	
				m		ng			
				[m]		[ŋ]			
				(m)		(ŋ)			

Poznámka: Transkripce jsou uváděny v pořadí Standard Cantonese Pinyin, IPA a fonetická transkripce S. L. Wong.

Zdroj: CHAN, S. W. *The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language*. Routledge, 2016.

Tabulka č. XVIII: Značení tónu přepisu Jyutping

IPA	přepis Jyutping
53/55	a1
35	a2
33	a3
21	a4
23	a5
22	a6
3	at1
5	at3
2	at6

Zdroj: MATTHEWS, Stephen a Virginia YIP. *Cantonese: a comprehensive grammar*.

Abingdon: Routledge, 2010. ISBN 0-415-08945-X.

Tabulka č. XIX: Inicály přepisu Jyutping

IPA	Jyutping
p	b
ph	p
m	m
f	f
t	d
th	t
n	n
l	l
k	g
kh	k
ŋ	ng
h	h
ts	z
tsh	c
s	s
j	j
kw	gw
kwh	kw
w	w

Zdroj: MATTHEWS, Stephen a Virginia YIP. *Cantonese: a comprehensive grammar*.

Abingdon: Routledge, 2010. ISBN 0-415-08945-X.

Tabulka č. XX: Finály přepisu Jyutping

IPA		i:	u:	m	n	ŋ	p	t	k
a:	aa [a:]	ai [a:i]	au [a:u]	aam [a:m]	aan [a:n]	aang [a:ŋ]	aap [a:p]	aat [a:t]	aak [a:k]
ɐ		ai [ɐi]	au [ɐu]	am [ɐm]	an [ɐn]	ang [ɐŋ]	ap [ɐp]	at [ɐt]	ak [ɐk]
ɛ:	e [ɛ:]	ei [ei]				eng [ɛ:ŋ]			ek [ɛ:k]
i:	i [i:]		iu [i:u]	im [i:m]	in [i:n]	ing [eŋ]	ip [i:p]	it [i:t]	ik [ɛk]
ɔ:/o	o [ɔ:]	oi [ɔ:i]	ou [ou]		on [ɔ:n]	ong [ɔ:ŋ]		ot [ɔ:t]	ok [ɔ:k]
u:	u [u:]	ui [u:i]			un [u:n]	ung [oŋ]		ud [u:t]	ug [ok]
œ:/ø	oe [œ:]	eoi [øy]			eon [ɛn]	owng [œ:ŋ]		eot [ɛt]	oek [œ:k]
y:	yu [y:]				yun [y:n]			yut [y:t]	
				m [m]		ng [ŋ]			

Zdroj: KATAOKA, S. a LEE, C. *A system without a system: Cantonese romanization used in Hong Kong place and personal names*. Hong Kong Journal of Applied Linguistics, 2008.

Tabulka č. XXI: Souhlásky a sonory finál Jyutping

IPA	přepis
m	m
n	n
ŋ	ng
p ^ˊ	p
t ^ˊ	t
k ^ˊ	k

Zdroj: MATTHEWS, Stephen a Virginia YIP. *Cantonese: a comprehensive grammar*. Abingdon: Routledge, 2010. ISBN 0-415-08945-X.